

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра романської і новогрецької філології та перекладу

Кваліфікаційна робота
з перекладознавства на тему:

**«ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В УКРАЇНСЬКОМОВНОМУ
ПЕРЕКЛАДІ ІТАЛІЙСЬКИХ СИНТАКСИЧНИХ КОНСТРУКЦІЙ»**

Студентки групи ММПіт 03-20
факультету романської філології та перекладу
денна форма навчання
спеціальність **035 Філологія.**
спеціалізація **035.052 Романські мови та літератури**
(переклад включно)
Мариненко Ольги Олександрівни
Науковий керівник:
кандидат філологічних наук,
доцент Куранда В. В.

Допущено до захисту

«__» _____ року

Завідувач кафедри

_____ *Філоненко Н. Г.*

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

MINISTERO DELL'ISTRUZIONE E DELLA SCIENZA DELL'UCRAINA
UNIVERSITÀ LINGUISTICA NAZIONALE DI KYIV
Dipartimento di Filologia e traduzione romanza e greca moderna

Lavoro di competenza
sugli studi di traduzione sul tema:

**«TRASFORMAZIONI LESSICO-GRAMMATICALI NELLA TRADUZIONE UCRAINA
DELLE STRUTTURE SINTATTICHE ITALIANE»**

Studente del gruppo MMPit 03-20
Facoltà di Filologia romanza e Traduzione
Formazione a tempo pieno
specialità **035 Filologia.**
specializzazione **035.052 Lingue e letterature romanze
(traduzione inclusa)**
Marynenko Olha Oleksandrivna
Supervisore:
candidato di scienze filologiche,
Professore Associato Kuranda V. V.

*Ammesso alla discussione
della tesi di laurea*

" ___ " _____ anno

Capo del Dipartimento

_____ *Filonenko NG*

Scala nazionale _____

Punteggi _____

Valutazione CFU _____

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ.....	9
1.1. Поняття перекладу та його види.....	9
1.2. Поняття перекладацької трансформації.....	13
1.3. Класифікація перекладацьких трансформацій.....	17
1.4. Лексико-граматичні перекладацькі трансформації.....	24
Висновки до розділу1.....	29
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ ІТАЛІЙСЬКИХ СИНТАКСИЧНИХ КОНСТРУКЦІЙ.....	31
2.1. Антонімічний переклад.....	32
2.2. Компенсація.....	37
2.3. Модуляція.....	43
2.4. Експлікація та імплікація.....	51
2.5. Метафоризація та деметафоризація.....	65
Висновки до розділу 2.....	69
ВИСНОВКИ.....	72
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	75
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ.....	76
РЕЗЮМЕ.....	81

ВСТУП

Безперечно основне завдання, яке ставить перед собою перекладач – це досягти адекватності перекладу вихідного тексту. Більше того, адекватний переклад повинен якомога точніше передати значення оригіналу, інтенцію автора та відповідати лексичним нормам мови перекладу (далі МП). Для виконання цих двох вимог при перекладі часто недостатньо просто копіювати всі лінгвістичні форми мови оригіналу (далі МО) з її відповідниками, оскільки часто таких повних відповідників просто немає. Відмінність у граматичній будові мов, семантичних полях слів та фразеологічних одиниць, наявність або відсутність конкретних категорій у мові оригіналу призводить до необхідності використання спеціальних прийомів перекладу, об'єднаних концепцією перекладацьких трансформацій.

Таким чином, основним завданням перекладача на шляху до досягнення адекватності перекладу є ефективне та доцільне використання перекладацьких трансформацій, за допомогою яких досягається точність, адекватність та еквівалентність передачі всієї інформації, що міститься в МО.

Питанням дослідження терміну «перекладацька трансформація» займалось та продовжує займатися низка перекладознавців, серед яких: В. Н. Комісаров, Р. К. Міньяр-Білоручев, Л. С. Бархударов, Я. И. Рецкер, А. Д. Швейцер та інші. Однак й досі відсутнє єдине визначення цього терміну, так само як і єдина класифікація перекладацьких трансформацій. Так, наприклад, Р. К. Міньяр-Білоручев пропонує наступне визначення терміну: «Трансформація – основа більшості прийомів перекладу. Полягає в зміні формальних або семантичних компонентів вихідного тексту при збереженні інформації, яка призначається для передачі» [20, с. 264].

Тож, **актуальність** даної роботи обумовлена важливістю теоретичного та практичного осмислення проблем перекладу лексико-граматичних трансформацій у процесі перекладу італійських синтаксичних конструкцій українською мовою, у зв'язку зі зростанням ролі перекладу італійських текстів та необхідністю їх адекватного дослідження, а також вивченням особливостей складних перекладацьких

перетворень та їх використання у перекладі з італійської на українську мову, які сьогодні набувають особливого значення у зв'язку з необхідністю розвитку комплексного підходу до вивчення вищезазначених мов на сучасному етапі.

Мета даної роботи полягає у детальному дослідженні лексико-граматичних трансформацій при українськомовному перекладі італійських синтаксичних конструкцій. Вирішення зазначеної мети досягається шляхом виконання низки **завдань**:

- аналіз понять «трансформація» та «лексико-граматична трансформація» у перекладознавстві;
- дати характеристику основним перекладацьким трансформаціям, які застосовуються під час перекладу;
- виокремити труднощі, які виникають при перекладі лексико-граматичних одиниць;
- дослідити лексико-граматичні трансформації, які застосовуються під час перекладу з італійської мови на українську;

Об'єктом дослідження є італійські синтаксичні конструкції та їх переклад на українську мову.

Предметом дослідження виступають лексико-граматичні трансформації, що використовуються у процесі перекладацької діяльності.

Під час написання дослідження було використано наступні загальнонаукові та лінгвістичні **методи**:

- зіставного та порівняльного аналізу (зіставлення речень італійською та українською мовою з метою виявлення перекладацьких трансформацій).
- типологічний метод (установлення схожості та розбіжності між порівнюваними мовами);
- метод кількісних підрахунків (надання статистичних даних після проведеного аналізу наприкінці дослідження).
- метод перекладацького аналізу (аналіз розбіжностей та спільних рис МО

та МП).

Наукова новизна: полягає у тому, що у даній роботі було систематизовано характеристику основних лексико-граматичних перекладацьких трансформацій та удосконалено та систематизовано методи перекладу італійських синтаксичних конструкцій на українську мову.

Практичне значення:

Перша позиція: отримані в роботі результати є певним внеском до загальної теорії перекладу, зіставного мовознавства, лексикології, теоретичної граматики італійської та української мов.

Друга позиція: у процесі вивчення предмету дослідження було одержано результати, які можна використовувати у викладанні практичного курсу перекладу у вищій школі, теоретичної граматики іноземної та української мов

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів з висновками до кожного з них, висновків до всієї роботи, двох списків використаних джерел та резюме. У Вступі визначається актуальність теми; мета і завдання дослідження; об'єкт та предмет дослідження; методи дослідження; наукова новизна одержаних результатів; практичне значення одержаних результатів; структура роботи.

У Розділі 1 висвітлюється твердження та роздуми різних вітчизняних та закордонних науковій щодо термінів «переклад» та «трансформація». Надано розгорнуті класифікації перекладацьких трансформацій, розроблені різними лінгвістами-науковцями, які займалися їх вивченням, а також наведено їх порівняльну характеристику, у ході якої було встановлено та виділено ту класифікацію, яку було взяти за основу даної роботи.

У Розділі 2 детально, на основі прикладів, аналізуються основні лексико-граматичні перекладацькі трансформації (антонімічний переклад, компенсація, модуляція, експлікація та імплікація, а також метафоризація та деметафоризація) при перекладі італійських синтаксичних конструкцій українською мовою.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ.

1.1. Поняття перекладу та його види.

Перш ніж перейти до детального дослідження ключової теми даної роботи варто почати із основ, із того, з чого все починається. Тож, що ж таке «переклад» та які є його види? Серед науковців не має єдиного погляду на те, що являє собою сутність перекладу. У свій час термін «переклад» розглядали у своїх працях О. В. Федоров, А. Д. Швейцер, М. Ледерер, Я. І. Рецкер, В. С. Виноградов, Р. К. Міньяр-Белоручев, Л. С. Бархударов, Л. О. Черняховська, Н. Д. Гарбовский. Вчені, які вивчають теорію перекладу, добре усвідомлюють, що серед фахівців у цій сфері немає єдиної думки щодо того, що являє собою предмет вивчення перекладу – сутність перекладу. У сучасних словниках та підручниках, термін «переклад» може мати більше трьох десятків визначень, кожне з яких ілюструє специфіку цього явища. За даними академічного Словника української мови слово переклад означає:

- процес людської діяльності, спрямований на передання інформації з мови– оригіналу (МО) на мову-перекладу (МП);
- результат перекладацького процесу, тобто твір, речення і т. ін., викладений усно або на папері;
- вид людської діяльності, спрямований на відтворення певного тексту МО в МП;
- це умовна назва навчальних дисциплін, які вивчають особливості перекладацької діяльності, техніку виконання перекладу, процес перекладу, його види, способи, жанри та ін., результат діяльності перекладача. [2, с. 144].

Серед сотень різних інтерпретацій терміну «переклад» варто звернути увагу на те, як його охарактеризував Н. Д. Гарбовский: «всяке визначення перекладу, якщо ми хочемо надати йому лаконічну форму, буде страждати деякою однобічністю. Занадто складне явище, надто суперечливі його інтерпретації, дуже неоднозначне ставлення до нього суспільства, яке з задоволенням споживає його» [7, с. 544].

Натомість В. Лівий зазначає: «Переклад – це передача інформації, точніше сказати перекладач дешифрує ту інформацію автора оригіналу, яка міститься в тексті його твору, відтворюючи (знову зашифровуючи) у системі своєї мови, а інформацію, що міститься в його тексті, знову декодує читач перекладу» [15, с. 395].

Не можна оминати класифікації видів перекладу, які пропонує низка науковців, які займаються загальною теорією перекладу, перекладознавством та безпосередньо перекладом. А.В. Федоров у своїй роботі «Основи теорії перекладу» виділив такі види перекладу:

- з однієї мови на іншу;
- з літературної мови на діалект і з діалекту на літературну мову;
- з мови давнього періоду на сучасну мову. [23, с. 334]

Л.С. Бархударов у своїй класифікації бере за основу відношення між усним та письмовим перекладом. Відповідно створює таку класифікацію:

- **письмово-письмовий**, коли МО та МП беруться у письмовій формі [2, с. 43];
- **усно-усний**, за якого обидві мови взяті в усній формі (послідовний та синхронний) [2, с. 43];
- **письмово-усний**, або усний переклад письмового тексту. При ньому МО береться в писемній формі, а МП – навпаки, в усній. Існує два різновиди письмово-усного перекладу: одночасний (без підготовки) та послідовний (переклад з підготовкою) [2, с. 43];
- **усно-письмовий** переклад, або усний переклад письмового тексту, коли МО використовується в усній формі, а МП – в письмовій. [2, с. 43]

Болгарський мовознавець Г. Лілова розрізняє поняття виду, форми і жанру для характеристики і типології перекладів. Вона класифікує переклад наступним чином:

- усний,
- письмовий,
- машинний (умови, в яких відбувається переклад);

А також надає наступні види перекладу:

- суспільно-політичний,
- художній,
- науково-технічний (різниця у характері текстів чи висловлювань). [16, с. 503]

У свою чергу класифікація розроблена Р. К. Міньяр-Белоручевим дозволяє узагальнити різні аспекти підготовки, виконання та функціонування перекладу, співвіднести їх з іншими компонентами перекладацької діяльності. Відповідно до цієї класифікації існує:

- **Реферований переклад** – це вид письмового перекладу, в якому зміст першотвору передається скорочено, стисло, так, що вся основна інформація вміщується в ньому. Під час реферативного перекладу варто обмежуватися визначенням теми та основними результатами дослідження, спостереження [17, с. 297].

- **Анотований переклад** є коротшим за реферований, але таким, що точно і лаконічно передає зміст першотвору. Його мета не тільки проінформувати читача про той чи інший твір, а й зацікавити його, визвати бажання прочитати твір у повному обсязі [17, с. 297].

- **Скорочений переклад** – це переклад, у якому не відтворено повністю текст МО з певних причин і повністю або частково змінена структура [17, с. 297].

- **Адаптований переклад** - це такий вид скороченого перекладу, зміст якого розрахований для певної групи читачів [17, с. 297].

- **Вільний переклад** - це такий різновид скороченого перекладу за якого твір МО переказується, перефразовується перекладачем. При такому перекладі дозволяється порушувати як елементи змісту, так і форми (певні образи, місце та час подій, кількість та структуру речень та ін.), змінювати авторський виклад тексту, але текст МП обов'язково має відповідати МО у змістовному плані та передавати задум автора [17, с. 297].

- **Перелицювання/переспів** – такий різновид вільного перекладу, під час виконання якого допускаються зміни місця подій, імен персонажів та інші подібні зміни сюжету та змісту твору МО [17, с. 297].

- **Електронний переклад** – це переклад, що здійснюється комп'ютером за допомогою спеціально розроблених програм [17, с. 297].

- **Власне літературний переклад** – це переклад будь-якого нехудожнього твору, виконаний літературною мовою. [17, с. 297]

Особливої уваги заслуговує класифікація, розроблена відомим українським перекладачем І. В. Корунцем, яку сміливо можна вважати найбільш точною та цілісною, адже вона у повній мірі відображає всі ті види перекладу, якими нині користуються сучасні перекладачі. І. В. Корунець виокремлює: точний переклад, адекватний, перелицювання, вільний переклад (переказ), послідовний, описовий, підрядковий, художній, буквальний, синхронний та ін. [11, с. 11].

Серед них він виділяє такі **види перекладу**:

- письмовий переклад письмового джерела;
- усний переклад (тлумачення) усного джерела;
- тлумачення письмового джерела;
- письмовий переклад усного джерела [11, с. 11].

До різновидів перекладу перекладач також відносить описовий переклад, а також переклад «від протилежного» й називає способи перекладу:

- літературний;
- підрядковий;
- переклад слово в слово;
- дослівний переклад;
- буквальний переклад;
- машинний переклад [11, с. 11].

Незважаючи на те, що питання перекладу та його видів є досить дослідженим, все одно існує купа розбіжностей в теоріях, але всі ці методики та техніки допомагають перекладачу якнайближче до оригіналу передавати зміст МО і, як ми

вже знаємо, процес перекладу не є простою заміною одиниць МО одиницями МП. Навпаки, це складний процес, що включає ряд труднощів, які необхідно подолати перекладачеві. Одним із прийомів, які допомагають перекладачеві, є трансформації.

1.2. Поняття перекладацької трансформації.

Так як процес перекладу не є простою заміною одиниць однієї мови одиницями іншої мови, а навпаки, являє собою складний процес, який включає ряд труднощів, які повинен подолати перекладач. Єдиний прийом, який допомагає перекладачеві у подоланні цих труднощів, – це використання трансформацій. Перекладацькі трансформації відбуваються через неповну, часткову подібність або відмінність у мовах. При цьому подібність граматичних властивостей італійської та української мов визначається їх спільною приналежністю до індоєвропейської мовної сім'ї і виявляється у наявності спільних значень, категорій та граматичних функцій, наприклад: категорії числа у іменників, категорії ступенів порівняння у прикметників, часових категоріях у дієслові, порядку слів функціонального значення тощо. Водночас відмінність принципів граматичної структури, що виражається у приналежності цих мов до різних граматичних груп, відображається у суттєвих відмінностях між граматичними властивостями, наприклад, у існуванні різних граматичних категорій: наявності артиклів в італійській мові та їх відсутності в українській тощо.

Термін «трансформація» використовується в багатьох галузях мовознавства. Для повного визначення терміну «трансформація» необхідно звернутися до різних словників. Так, наприклад, в словник лінгвістичних термінів за редакцією О. С. Ахманова міститься таке визначення: «Трансформація»:

- 1) один із методів творення вторинних мовних структур, що складається в закономірну зміну основних моделей (або ядерних структур).
- 2) символічно виражені морфо-синтаксичні відповідності між подібними реченнями і словосполученнями, які виявляються в даному корпусі. [1, с. 441]

У словнику коротких лінгвістичних термінів під редакцією Н. В. Васильєвої термін «трансформація» розглядається як синтаксичне перетворення, тобто

«трансформація» – це всяка зміна у формальній структурі вихідного (базового) речення або в його наповненні, що веде до появи похідного речення, синонімічного базисного в тому відношенні, що обидва описують одну й ту ж ситуацію. [5, с. 541]

У лінгвістичному енциклопедичному словнику під редакцією В. Н. Ярцевої йдеться, що трансформація є перетворенням, за допомогою якого з простих синтаксичних структур виводяться більш складні [28, с. 86].

Термін «трансформація» використовується в багатьох галузях мовознавства. Так, в словотворенні, на думку В. Н. Немченко, під «трансформацією» розуміється утворення похідних слів, омонімів, тобто освіту слів, створених лексико-семантичним і морфолого-синтаксичним способами словотворення [20, с. 704].

І. С. Торопцев в своїй книзі «Словопроизводственная модель» дає наступне визначення терміна «трансформація»: «Трансформація – це використання готових звукових оболонок в процесі лексичної об'єктивації» [22, с. 148].

У граматиці поняття трансформації розкривається в трансформаційній граматиці Н. Хомського, яка також має назву граматики. На думку Н. Хомського, завдяки трансформаціям можуть відбуватися чотири типи операцій над символами: додавання, опущення (стирання), перестановка і заміна символів. В результаті чого, завдяки трансформаціям створюються основні типи синтаксичних конструкцій різних мов [29, с. 117].

Не можна оминати стороною та не звернути увагу на трактування терміну «трансформація» наступними науковцями. Тож, на думку Р. К. Міньяр-Белоручева, трансформація полягає в заміні формальних (лексичні та граматичні трансформації) або семантичних (семантичні трансформації) компонентів вихідного тексту при збереженні їх форми, призначеної для передачі [18, с. 264].

І. Рецкер, натомість, називає трансформаціями прийоми логічного мислення, за допомогою яких перекладач розкриває значення іншомовного слова в контексті і знаходить йому відповідник, який не має аналогу в словнику (лексичні трансформації) і перетворення структури речення в процесі перекладу відповідно до норм мови-перекладу (граматичні трансформації) [21, с. 379].

Відповідно до точки зору А. Д. Швейцера щодо терміну «трансформація», то зазначає, що цей термін використовується в перекладознавстві в метафоричному сенсі. Насправді, на його думку, мова йде про відношення між вихідними і кінцевими мовними виразами, про заміну в процесі перекладу однієї форми вираження іншою, заміни, яку ми образно називаємо перетворенням або трансформацією. Перекладацькі трансформації є ж по суті, на його думку, міжмовних операціями «переосмислення» сенсу [24, с. 216].

В. Є. Щетінкін вважає, що під терміном «перекладацька трансформація» можна мати на увазі перебудову будь-якого елемента вихідного тексту, яка необхідна для того, щоб зберегти при перекладі специфіку виразити цим елементом значення і тим самим отримати в МП повноцінний його змістовний еквівалент [27, с. 173].

Дослідник, Л. К. Латишев, має на увазі під перекладацькими трансформаціями особливий вид перефразування, тобто міжмовне перефразування [12, с. 246].

Окремої уваги заслуговує трактування феномену «трансформація» Н. В. Комісарова. Перекладацькими (міжмовними) трансформаціями В. Н. Комісаров називає перетворення, за допомогою яких можна здійснити перехід від одиниць оригіналу до одиниць перекладу в зазначеному сенсі. Перекладацькі трансформації, на його думку, носять формально-семантичний характер, перетворюючи як форму, так і значення вихідних одиниць. Тобто, як вважає В. Н. Комісаров, перекладацькі трансформації – це способи перекладу, які може використовувати перекладач при перекладі різних текстів-оригіналів в тих випадках, коли словникова відповідність відсутня або не може бути використана за умовами контексту [7, с. 215].

В. Г. Гак вважає, що перекладацькі трансформації – це «відхід від використання ізоморфних засобів, наявних в обох мовах» [31, с. 262].

Л. С. Бархударов під терміном «трансформація» розуміє певні відносини між двома мовами або мовними одиницями, з яких одна є вихідною, а друга створюється на основі першої, а під терміном перекладацькі трансформації – ті численні і якісно різноманітні міжмовні перетворення, які здійснюються для досягнення перекладацької еквівалентності («адекватності перекладу») всупереч розбіжностям у формальних і семантичних системах двох мов. Можна стверджувати, що саме це

визначення найточніше відображає сутність питання, так як саме Л. С. Бархударов в своїх роботах зазначає, що:

- 1) термін «трансформація» не можна розуміти буквально, оскільки текст оригіналу не« перетворюється» в тому сенсі, що він не змінюється сам по собі;
- 2) оригінал залишається незмінним, але на його основі за допомогою певних перекладацьких трансформацій створюється текст на іншій мові;
- 3) переклад є міжмовної трансформацією [2, с. 240].

Незважаючи на відносно молодий вік теорії перекладу та перекладознавства як науки, в даний час існує безліч робіт, присвячених перекладацьким трансформаціям. І це не дивно, оскільки даний аспект перекладу є одним із центральних, і знання його теоретичних основ надзвичайно важливо в роботі будь-якого перекладача.

Однак слід зазначити, що фахівці в області теорії перекладу так до сих пір і не прийшли до спільної думки щодо самої суті поняття «перекладацька трансформація» в перекладі.

В першу чергу важливо уточнити зміст, вкладений в поняття «перекладацька трансформація». Існують визначення, запропоновані Л. С. Бархударовим, Р. К. Міньяр-Белоручева, Я. І. Рецкером, А. Д. Швейцером, В. Е. Щетінкіним, Л. К. Латишевим, В. Н. Комісаровим, В. Г. Гаком і іншими. Однак основним прийнято вважати визначення Л. С. Бархударова, оскільки воно найбільш точно відображає сутність питання. В цілому, виходячи з визначень, робимо висновок, що перекладацькі трансформації – ті численні і якісно різноманітні міжмовні перетворення, які здійснюються для досягнення перекладацької еквівалентності («адекватності перекладу») всупереч розбіжностям у формальних і семантичних системах двох мов.

Таким чином, поняття «трансформація» в теорії перекладу трактується інакше, ніж в різних розділах мовознавства. Основною відмінною рисою перекладацької трансформації є її міжмовної характер, а також її цілеспрямованість на досягнення адекватності перекладу.

1.3. Класифікація перекладацьких трансформацій.

Ґрунтуючись на інформації з попередніх пунктів, можна стверджувати, що немає єдиного цілісного трактування термінів «переклад» та «перекладацька трансформація», адже низка дослідників має власну точку зору щодо цих термінів. Подібна ситуація виникає і з класифікацією перекладацьких трансформацій, де як буде зазначено нижче, лінгвісти та перекладознавці, які займаються вивченням цієї тематики, наводять власні роздуми щодо них.

Отже, далі у нашій роботі варто перейти до розгляду точок зору й їх аналізу, виявивши спільні та відмінні риси у наведених класифікаціях.

Т. Р. Левицька і А. М. Фітерман пропонують наступні види перекладацьких трансформацій і прийоми їх здійснення:

- граматичні трансформації. До даного виду автори відносять такі прийоми, як перебудова речення, транспозиція, заміни, додавання і опущення [14, с. 20];
- лексичні трансформації. Сюди входять такі прийоми: опущення, додавання, конкретизація, генералізація і заміна [14, с. 20];
- стилістичні трансформації, до яких відносяться описовий переклад, різні заміни, компенсація, синонімічний переклад [14, с. 20];

А. Д. Швейцер, в свою чергу, ділить трансформації на чотири категорії. Його класифікація є досить складною та багатогранною, трохи складною для сприйняття. Тож, він стверджує, що перекладацькі трансформації можуть бути:

1) **трансформації на компонентному рівні** семантичної еквівалентності, тобто мається на увазі використання таких прийомів, як заміна одних морфологічних засобів іншими, заміна морфологічних засобів синтаксичними, заміна одних синтаксичних засобів іншими, заміна граматичних (морфологічних і синтаксичних) засобів лексичними і фразеологічними [25, с. 69];

2) **трансформації на референціальному рівні**, які включають гіперонімічну трансформацію (генералізація), гіпонімічну трансформацію (конкретизація), інтергіпонімічну трансформацію (заміна реалій), сінекдохінічну трансформацію, метонімічну трансформацію, метафоричну трансформацію

(переклад з допомогою аналога, реметафорізація, тобто заміна однієї метафори іншою і деметафорізація, тобто заміна метафори неметафорою) і комбінація цих трансформацій. Сюди ж входять комплексні трансформації (антонімічний переклад, конверсивні трансформації) [25, с. 69];

3) **трансформації на прагматичному рівні.** На цьому рівні науковець пропонує такі прийоми, як заміна реалій або алюзій їх аналогом, що уточнює доповнення, що пояснює або інтерпретує переклад, перекладацькі компенсації, заміна одних стилістичних засобів іншими [25, с. 69];

4) **трансформації на стилістичному рівні.** Сюди, на думку автора, слід віднести компресію (опущення надлишкових елементів, семантичне згуртування, лексичне згортання, еліпсис) або розширення [25, с. 69].

Інший лінгвіст, Я. І. Рецкер, на відміну від попередніх дослідників, виділяє тільки два види трансформацій і пропонує наступні прийоми їх здійснення:

1) **лексичні трансформації**, до яких відносяться такі прийоми, як диференціація значень, конкретизація значень, генералізація значень, смисловий розвиток, антонімічний переклад, цілісне перетворення, компенсація втрат в процесі перекладу [21, с. 379 - 384];

2) **граматичні трансформації**, куди входять заміна членів речення і заміна частин мови [21, с. 379 - 384].

Р. К. Міньяр-Белоручев вважав, що трансформації діляться на 3 види:

1) **лексичні трансформації**, до яких відносяться такі прийоми, як конкретизація і генералізація [19, с. 74];

2) **граматичні трансформації**, що включають заміну членів речення, заміну частин мови, пасивізації, членування і об'єднання речень [19, с. 74];

3) **семантичні трансформації.** До цього виду, на думку автора, слід віднести такі прийоми, як антонімічний переклад, метонімічні заміни, метафоричні заміни, синонімічні заміни, прийом компенсації і логічний розвиток понять [19, с. 74].

Інший дослідник, В. Н. Комісаров, вважав, що перекладацькі трансформації поділяються на такі види:

1) **лексичні трансформації.** Цей вид включає перекладацьке транскрибування і транслітерацію, калькування та лексико-семантичні заміни (конкретизація, генералізація, модуляція) [9, с. 253].;

2) **граматичні трансформації,** до яких автор відносить синтаксичне уподібнення (дослівний переклад), членування речення, об'єднання речень, граматичні заміни (форми слова, частини мови або члена речення) [9, с. 253].;

3) **комплексні, або лексико-граматичні трансформації,** що включають наступні прийоми: антонімічний переклад, експлікацію (описовий переклад), компенсацію, додавання, вилучення, конкретизація, генералізація [9, с. 253].

Л. С. Бархударов, в свою чергу, звів всі види перетворень чи трансформацій, які здійснюються в процесі перекладу, до чотирьох елементарних видів, а саме:

1) **перестановки,** які, на його думку, включали такі прийоми, як зміна порядку слів і словосполучень в структурі речення, зміна порядку проходження частин складного речення [35, с. 237];

2) **заміни.** До цього типу Л. С. Бархударов відносив заміну форм слова, заміну частин мови, заміну членів речення, синтаксичні заміни в складному реченні, об'єднання речень, членування речень, конкретизацію, генералізацію, заміну слідства причиною і навпаки, антонімічний переклад, компенсацію [35, с. 237];

3) **додавання,** до яких відноситься додавання [35, с. 237];

4) **опущення,** що включають прийом опущення [35, с. 237].

Проаналізувавши точки зору даних лінгвістів можна зробити наступний висновок: кожен із вищезазначених теоретиків і практиків перекладу по-своєму виділяє різні види трансформацій. Наприклад, Т. Р. Левицька і А. М. Фітерман виділяють три види трансформацій: граматичні, лексичні та стилістичні, Я. І. Рецкер, в свою чергу, тільки два види – лексичні та граматичні трансформації. А. Д. Швейцер виділяти не види трансформацій, а рівні, на яких відбуваються ті чи інші трансформації. За його словами, на одному рівні можуть відбуватися і лексичні, й граматичні трансформації.

Можна відзначити, що у всіх дослідників зустрічаються одні і ті ж прийоми реалізації перекладацьких трансформацій, наприклад, компенсація, генералізація,

конкретизація, різні заміни (стилістичні, заміни реалій, граматичні). Наприклад, прийом генералізації і конкретизації у трьох дослідників відноситься до лексичних трансформацій, проте у А. Д. Швейцера, ці прийоми носять інші назви, гіперонімічна і гипонімічна трансформації відповідно і відбуваються вони, на його думку, на референціальному рівні, хоча, безсумнівно, є лексичними трансформаціями. У Т. Р. Левицької та А. М. Фітерман прийом компенсації відноситься до стилістичних трансформацій, а у Я. І. Рецкер, цей прийом входить в групу лексичних трансформацій. Згідно ж поділу А. Д. Швейцера, прийом компенсації відбувається на прагматичному рівні. Що стосується прийому граматичної заміни, то за словами Т. Р. Левицької та А. М. Фітерман, а також Я. І. Рецкер, цей прийом включений в граматичний вид трансформацій, натомість А. Д. Швейцер стверджує, що граматична заміна відбувається на компонентному рівні. Але, незважаючи на деякі розбіжності, у цієї групи дослідників спостерігаються і істотні подібності в питанні розподілу трансформацій. Всі троє дослідників підкреслюють, що розподіл трансформацій на види умовно, оскільки деякі трансформації рідко зустрічаються в чистому вигляді і поєднуються з іншими трансформаціями. В цьому і полягає основна схожість цих класифікацій.

Натомість Р. К. Міньяр-Белоручев виділяє лексичні, граматичні та семантичні трансформації. Він ділить перетворення на види, виходячи з того, які компоненти вихідного тексту призначені для передачі, формальні або семантичні. В. Н. Комісаров, в залежності від характеру одиниць вихідної мови вважає, що перекладацькі трансформації поділяються на лексичні, граматичні та комплексні, тобто лексико-граматичні трансформації. Л. С. Бархударов, в свою чергу, виділяє чотири основних типи перекладацьких трансформації у процесі перекладу.

Можна відзначити, що, наприклад, у Р. К. Міньяр-Белоручева, так само як і у В. Н. Комісарова, прийоми конкретизації і генералізації відносяться до лексичних трансформацій. У Л. С. Бархударова ці прийоми відносяться до заміни, оскільки ці перетворення тягнуть за собою заміну одиниці вихідного мови. До граматичних трансформації у В. Н. Комісарова і Р. К. Міньяр-Белоручева входять заміни членів речення і частин мови, об'єднання і членування речення, а за словами

Л. С. Бархударова ці перекладацькі прийоми відносяться до заміни. Необхідно відзначити, що у даних лінгвістів однакові прийоми реалізації перекладацьких трансформацій відносяться до різних видів. Наприклад, згідно з Р. К. Міньяр-Белоручевим прийоми компенсації і антонімічний переклад називаються семантичними перетвореннями, натомість у класифікації В. Н. Комісарова вони відносяться до комплексних трансформацій, Л. С. Бархударов, в свою чергу, відносить ці прийоми перекладацьких трансформацій в категорію заміни .

Деякі прийоми перекладацьких трансформацій виділені тільки у одного дослідника, наприклад, В. Н. Комісаров в групу лексичних трансформацій відносить такі прийоми, як транскрибування і транслітерацію, які у Р. К. Міньяр-Белоручева і Л. С. Бархударова відсутні.

Також не можна оминати ще декілька класифікацій лінгвістів, які приділили особливу увагу вивченню даного аргументу.

Н. П. Серов і А. Б. Шевнін, у своїй спільній книзі ділять всі перекладацькі трансформації на два види:

1) **лексичні трансформації**. Сюди вони відносять такі прийоми, як конкретизація, генералізація, антонімічний переклад, компенсація і заміна причини наслідком [26, с. 125];

2) **граматичні трансформації**, які вони ділять на чотири елементарних типи: транспозиція, перестановка, додавання і опущення [26, с. 125].

У свою чергу, В. Є. Щетінкін, виділяє чотири види перекладацьких трансформацій:

1) **лексичні трансформації**. За його словами, в основі перекладацьких трансформацій лежить перебудова речення. Тож, Щетінкін виділяє кілька видів лексичних перетворень: генералізацію, конкретизацію, смислове узгодження, антонімічний переклад, адаптацію, експлікацію, ампліфікацію і компенсацію [27, с. 159];

2) **граматичні трансформації**, які В. Е. Щетінкін звів до чотирьох типів: заміни, перестановки, додавання, опущення [27, с. 159];

3) **стилістичні трансформації**: тут, на думку дослідника, загальним прийомом є модуляція [27, с. 159].

На думку Л. К. Латишева, всі види міжмовних трансформацій діляться на шість видів:

1) **лексичні трансформації**, що представляють собою контекстуально-синонімічні заміни лексем [13, с. 232];

2) **стилістичні трансформації**, суть яких полягає в зміні стилістичного забарвлення перекладної одиниці [13, с. 232];

3) **морфологічні трансформації** – заміна однієї частини мови іншою або декількома частинами мови [13, с. 232];

4) **синтаксичні трансформації**, до яких відносяться зміни синтаксичних функцій слів і словосполучень, перебудова синтаксичних конструкцій, перетворення одного типу підрядного речення в інший, перетворення речень в словосполучення, перестановки частин мови складного речення і зміна типу синтаксичного зв'язку [13, с. 232];

5) **семантичні трансформації**, сюди Л. К. Латишев відносить заміни деталей-ознак [13, с. 232];

6) **змішані трансформації**, до яких Л. К. Латишев відносить антонімічний переклад та конверсійну трансформацію [13, с. 232].

Французькі лінгвісти Жан-Поль Віне і Жан Дарбельне не схильні розрізняти види перекладацьких трансформацій, але пропонують ряд прийомів, які використовуються в процесі перекладу. Дані прийоми перекладу застосовується при непрямому перекладі, коли неможливий прямий переклад, так як він порушує сенс або взагалі не має сенсу, порушує норми мови або не відповідає МО.

Отже, Ж.-П. Віне і Ж. Дарбельне поділяють технічні прийоми перекладу на дві групи:

1) **прийоми прямого перекладу**, до яких відносять калькування, запозичення і дослівний переклад [6, с. 298];

2) **прийоми непрямого перекладу**. Сюди входять транспозиція – заміна частини мови, модуляція – зміна точки зору, еквіваленція – заміна прислів'їв іншим

чином, попереджувальних написів і ін., Адаптація – заміна описуваної ситуації [6, с. 298].

Таким чином, проаналізувавши класифікації перекладацьких трансформацій вітчизняних і зарубіжних дослідників, можна прийти до висновку, що спостерігається єдність авторів в питанні виділення деяких видів трансформацій. Так, наприклад, і Л. К. Латишев, і В. Е. Щетінкін, і Н. П. Серов та А. Б. Шевнін виділяють лексичні трансформації, тоді як граматичні трансформації розглядають тільки Н. П. Серов, А. Б. Шевнін і В. Е. Щетінкін. У свою чергу Ж.-П. Віне і Ж. Дарбельне досліджують тільки прийоми здійснення перекладацьких трансформацій, які діляться на прийоми прямого перекладу і непрямого. У В. Е. Щетінкіна, на відміну від Н. П. Серова і А. Б. Шевніна, виділені крім лексичних і граматичних перетворень стилістичні трансформації. Можна сказати, що у Л. К. Латишева граматичні трансформації розбиті на дві групи: морфологічні та синтаксичні трансформації, також він виділяє семантичні і змішані трансформації, які не зустрічаються у даної групи дослідників. Багато в чому схожі точки зору Н. П. Серова, А. Б. Шевніна і В. Е. Щетінкіна, оскільки прийоми конкретизації, генералізації, антонімічний переклад, компенсації вони відносять до лексичних трансформацій, а перестановки, додавання і опущення – до граматичних. Тоді як у Л. К. Латишева з усіх перерахованих прийомів зустрічаються тільки прийом антонімічного перекладу, який він відносить до змішаного виду трансформацій, і прийом перестановки, який відноситься до синтаксичних трансформацій. Прийом модуляції (названий Л. К. Латишевим смисловим розвитком) зустрічається у В. Е. Щетінкіна, Л. К. Латишева, Ж.-П. Віне і Ж. Дарбельне. Наприклад, В. Е. Щетінкін відносить його до стилістичних трансформацій, Л. К. Латишев – до семантичних, а Ж.-П. Віне і Ж. Дарбельне вважають цей прийом прийомом непрямого перекладу. Адаптація, як стверджують Ж.-П. Віне і Ж. Дарбельне слід відносити до прийомів непрямого перекладу, такий самий прийом у В. Е. Щетінкіна вважається прийомом здійснення лексичних трансформацій. Також у всіх перерахованих лінгвістів можна зустріти прийом заміни частин мови (Н. П. Серов, А. Б. Шевнін і Ж.-П. Віне, Ж. Дарбельне називають цей прийом транспозицією): Н. П. Серов, А. Б. Шевнін і В. Е. Щетінкін відносять його до

граматичних трансформацій, Л. К. Латишев включає цей прийом в групу морфологічних трансформацій, а Ж.-П. Віне і Ж. Дарбельне – в прийоми непрямого перекладу.

Таким чином, проаналізувавши точки зору різних вітчизняних і зарубіжних лінгвістів щодо класифікації перекладацьких трансформацій, можна стверджувати, що загальної класифікації перекладацьких трансформацій і прийомів їх реалізації не існує, але незважаючи на це, у даній роботі було взято за основу класифікацію, розроблену В. Н. Комісаровим, адже він єдиний серед всіх вищезазначених науковців запропонував у своїй класифікації виділити групу лексико-граматичних трансформацій.

1.4. Лексико-граматичні перекладацькі трансформації.

Термін «трансформація» у вивченні перекладу використовується для того, щоб показати взаємозв'язок між МО та МП, заміною у процесі перекладу однієї форми – іншою, заміною, яку ми образно називаємо перетворенням або трансформацією. Таким чином, описані нижче операції (трансформаційні перетворення) по суті є міжмовними операціями, основною метою яких є досягнення адекватності. Основне завдання перекладача для досягнення адекватності – вміло застосовувати різні перекладацькі трансформації, щоб текст МП якомога точніше передавав усю інформацію, що міститься в тексті МО, дотримуючись відповідних норм мови перекладу.

В даний час існує багато робіт, присвячених перекладознавству, які стосуються концепції перекладацької трансформації та її класифікації. Теоретичною основою цього дослідження стала класифікація перекладацьких трансформацій, запропонований В.Н. Комісаровим та Л.С. Бархударовим. Л.С. Бархударов зазначає, що, перш за все, слід досягти максимально можливого рівня еквівалентності перекладу тексту [4, с. 11].

В. Н. Комісаров, натомість, вважає перекладацькі перетворення «трансформаційними змінами, за допомогою яких можна здійснити перехід від вихідних одиниць до одиниць перекладу». Трансформаційні перетворення, на його

думку, мають формальний та семантичний характер, перетворюючи як форму, так і значення вихідних одиниць [10, с. 163].

Як правило, одиниці перекладу, які зазнають складних лексико-граматичних перетворень, зберігають належне обґрунтування їх значення між МП та МО. Такі перетворення включають ідіоматичні вирази, які, однак, не можна віднести до компенсації.

Тож, варто дати загальну характеристику лексико-граматичним трансформаціям. Грунтуючись на класифікації, розробленій В. Н. Комісаровим, зазначимо, що до лексико-граматичних трансформацій він відносить: антонімічний переклад, компенсацію, експлікацію та імплікацію, додавання та вилучення, а також модуляцію, метафоризацію та деметафоризацію [10, 160].

1. Як зазначає І. Корунець, **антонімічний переклад** використовується для досягнення еквівалентності у передачі змісту або необхідної вираженості сенсових одиниць. Він являє собою спосіб передачі, коли стверджувальна за структурою одиниця мови (слово, словосполучення чи речення) передається через заперечну за змістом або структурою одиницю мови, але ідентичну за змістом, або навпаки: заперечна за змістом або структурою одиниця мови перекладається через стверджувальну [11, с. 128].

Наприклад: *Niente è cambiato in quella casa cittadina* [10, с. 227]. – *Усе залишилось таким самим у моєму містечку.*

Як ми бачимо заперечення в італійському речення було введено за допомогою заперечного іменника «niente» – «ніщо/нічого», який на українську мову було перекладено за допомогою стверджувального іменника «усе».

Антонімічний переклад краще використовувати у таких випадках:

- 1) коли в МП немає прямого еквівалента для одиниці МО.
- 2) Коли одиниця МП має два власних заперечення, які створюють ствердження.
- 3) Для того, щоб досягти необхідної виразності в оповіданні.
- 4) Щоб уникнути використання однакових або однакових структур у тексті (стилістична мета та засоби).

2. **Компенсація.** Цей прийом застосовується у тих випадках, коли окремі елементи тексту МО за тією чи іншою причиною не мають еквівалентів у МП, та не можуть бути передані його засобами; у цих випадках, щоб висвітлити («компенсувати»), семантичну втрату, винятковий темп, ту чи іншу одиницю мови оригіналу, яка є неперевіреною чи неповноцінно перекладеною (не в повній мірі свого значення), переклад передає ту, що містить інформацію про ті чи інші засоби, які не обов'язково мають бути у тому же місці тексту МП, що і в тексті МО [10, с. 178].

Компенсація використовується там, де потрібно передавати лінгвістичні особливості МО (особливості слова, гра слів і т.д.) [10, с. 178].

3. **Модуляція.** В. Н. Комісаров пояснює, що під терміном «модуляція» мається на увазі заміна слова або словосполучення МО одиницею МП, значення якої логічно виводиться із значення вихідної одиниці, а значення слів оригіналу і перекладу пов'язані логічними причинно-наслідковим зв'язком. Це найбільш складний прийом, що вимагає певної майстерності від перекладача. Сутність цього прийому полягає в заміні при перекладі одного поняття іншим, якщо ці поняття пов'язані один з одним як причина і наслідок або як частина і ціле, знаряддя і діяч. Сміслові значення та логічний розвиток засновано на категорії перехрещення: частина обсягу одного поняття входить в обсяг іншого поняття, і в свою чергу частина обсягу другого поняття входить в обсяг першого поняття. Суть цього прийому полягає в поглибленому смислового тлумаченні тієї чи іншої лексичної одиниці або словосполучення [10, с. 192].

Причинно-наслідкові зв'язки утворюються в одному з наступних порядків:

- причина – процес – наслідок;
- заміна процесу його причиною;
- заміна процесу його наслідком;
- заміна причини процесом;
- заміна причини наслідком;
- заміна слідства причиною;

- заміна слідства процесом [10, с. 192].

Звичайно, ця схема відображає лише техніку прийому смислового розвитку, але не розкриває його коренів. Кожна заміна прямого перекладу трансформаційним пов'язана з глибокими розбіжностями в лексиці, логічній структурі речень і образності двох мов у процесі перекладу [10, с. 192].

4. Експлікація (описовий переклад) та імплікація. Експлікація – це лексико-граматична трансформація, при якій лексична одиниця вихідної мови замінюється словосполученням, експлікується її значення, тобто що дає більш-менш повне пояснення або визначення цього значення на мові перекладу. Наприклад, в італійській мові не існує відповідників деяким українським термінам та поняттям (частіше за все мова йде саме про реалії), тому в даному випадку перекладачу краще звернутися до прийому експлікації, щоб досягти еквівалентності одиниці МП [10, с. 213].

Приєм, протилежний експлікації – **імплікація**, тобто операція, коли із простих за змістом висловлювань утворюються складні [10, с. 213].

5. Метафоризація та деметафоризація. Поширеним є перекладацькі прийоми – метафоризації та деметафоризації. Найбільш часто вони використовуються при перекладі ідіом, метафор і т. п. Суть цього прийому полягає в заміні всього або частини висловлювання МО висловлюванням або частиною висловлювання на МП з іншим значенням, але з тією ж смисловою й/або емоційною функцією. Але далеко не завжди ідіома перекладається ідіомою, а метафора – метафорою. Також перекладач може вдаватися до використання прямих (які не підлягають перекладу) значень слів і словосполучень. Такий прийом називається деметафоризацією. Протилежний за змістом прийом - метафоризація [10, с. 217].

6. Додавання та вилучення. Додавання полягає у додаванні у текст перекладу лексичних елементів, що відсутні в оригіналі, з метою правильної передачі смислу тексту оригіналу та / або дотримання мовленнєвих і мовних норм мови перекладу. Відповідно, вилучення – усунення в тексті перекладу тавтологічних лексичних елементів, які за нормами мови перекладу є частинами імпліцитного смислу тексту [10, с. 219].

Тож, виконавши короткий огляд лексико-граматичних трансформацій, можна дійти до висновку, що всі вони обумовленні відмінностями в структурі двох мов – мови оригіналу і мови перекладу. Перекладач, у свою чергу, повинен вміло та майстерно ними користуватися, щоб досягнути еквівалентності та адекватності тексту МП.

Висновки до розділу 1.

Підсумовуючи усе вищесказане, перша за все варто наголосити, що перекладацькі трансформації є невід'ємною частиною процесу перекладу, за допомогою яких перекладач намагається досягти еквівалентності та адекватності при перекладі з МО на МП.

У даному розділі ми ознайомились із думками різних науковців-лінгвістів щодо терміну «перекладацька трансформація» та можемо зазначити, що дійсно, кожен науковець має своє власне бачення цього терміну, наприклад, Н. В. Васільєва зазначає, що трансформація – це всяка зміна у формальній структурі вихідного речення або в його наповненні, що веде до появи похідного речення, синонімічного базисного в тому відношенні, що обидва описують одну й ту ж ситуацію. Але серед всіх розглянутих бачень цього терміну, найбільшій вдалим можна вважати визначення подане Н. В. Комісаровим. Він дійшов висновку, що під перекладацькими трансформаціями маються на увазі перетворення, за допомогою яких можна здійснити перехід від одиниць оригіналу до одиниць перекладу в зазначеному сенсі. Саме його тлумачення можна вважати найбільш доцільним, адже перекладацькі трансформації, на його думку, носять формально-семантичний характер, перетворюючи як форму, так і значення вихідних одиниць. Проаналізувавши класифікацію В. Н. Комісарова, було зроблено висновок, що перекладацькі трансформації – це способи перекладу, які може використовувати перекладач при перекладі різних текстів у тих випадках, коли словникова відповідність відсутня або не може бути використана за умовами контексту.

Окремої уваги заслуговують численні класифікації перекладацьких трансформацій, які розробили Н. П. Серов, А. Б. Шевніна і В. Е. Щетінкіна, Ж.-П. Віне і Ж. Дарбельне, В. Н. Комісарова і Р. К. Міньяр-Белоручев, Л. С. Бархударова, Т. Р. Левицька і А. М. Фітерман та інші, серед яких, у ході дослідження, було встановлено, що спостерігається єдність авторів в питанні виділення деяких видів трансформацій, але найбільш чітко та конкретно вони

відображені саме у класифікації В. Н. Комісарова, адже він виділяє лексичні, граматичні та лексико-граматичні трансформації (які і є предметом дослідження).

Можна відзначити, що у всіх дослідників зустрічаються одні і ті ж прийоми реалізації перекладацьких трансформацій, наприклад, компенсація, генералізація, конкретизація, різні заміни і т. п., але вони варіюються від класифікації до класифікації і мають різні назви у працях науковців, що займалися їх вивченням.

Також було наведено короткий опис основних лексико-граматичних перекладацьких трансформацій, відповідно до класифікації В. Н. Комісарова. Лексико-граматичні трансформації – це прийоми перекладу, при яких перетворюється і лексика, і синтаксичні структури одиниці МО. Було встановлено, що відповідно до його класифікації, до лексико-граматичних трансформацій можна віднести: антонімічний переклад, компенсацію, експлікацію та імплікацію, додавання та вилучення, а також модуляцію, метафоризацію та деметафоризацію.

Проаналізувавши весь вищезазначений матеріал, можна зробити висновок, що всі перекладацькі трансформації мають на меті відтворення оригінального тексту з усіма можливими засобами МП, уникаючи елементів, які не можна перекласти або транспортувати їх у більш відповідне місце. У будь-якому випадку важливо пам'ятати, під час процесу перекладу, перекладач має керуватися тим, щоб текст МП відповідав тексту МО й щоб вихідний переклад був адекватним.

РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ ІТАЛІЙСЬКИХ СИНТАКСИЧНИХ КОНСТРУКЦІЙ.

Для досягнення адекватності при перекладі перекладачеві необхідно вдаватися до якісних змін, заміन, або – трансформацій.

Труднощі перекладу і необхідність використання перекладацьких трансформацій обумовлені не тільки особливостями художнього тексту, а й, перш за все розбіжностями італійської та української мов на рівні систем.

У цьому розділі буде розглянуто способи перекладу різних італійських синтаксичних конструкцій на українську мову із використанням лексико-граматичних трансформацій, а саме:

- 1) Антонімічного перекладу;
- 2) Компенсації;
- 3) Модуляції;
- 4) Додавання та вилучення;
- 5) Експлікації та імплікації;
- 6) Метафоризації та демеафоризації.

При цьому увага акцентується в першу чергу на особливостях італійської мови, які не мають прямої паралелі в українській мові, на реченнях, які вимагають структурних трансформацій при перекладі.

Незважаючи на наявність паралельних форм і конструкцій, перекладачі в процесі перекладу з італійської мови на українську і навпаки застосовують різні лексико-граматичні трансформації. Однак має місце і дослівний переклад, хоча і зустрічається набагато рідше.

Використання представлених у роботі моделей перекладу не завжди залежить від значення їх окремих частин. Майже всі моделі можна використовувати незалежно від семантики членів речення.

Через те, що порядок слів в італійській та українській мові досить різниться, при перекладі часто застосовується перестановка компонентів речення. При

перекладі з української мови на італійську мову через менш вільний порядок слів застосовуються трансформації.

Через те, що в італійській мові більше напівпредекативних конструкцій, порівняно з українською, призводить до того, що при перекладі речення є більш об'ємними та довшими.

У цілому італійська та українська мови є структурно подібними. Є незначні розбіжності між кількістю граматичних категорій і синтаксичних конструкцій, а також їх наявністю та відсутністю, та незважаючи на це між ними існує багато подібностей. Але є випадки, коли ці розбіжності досить очевидними і тому, при перекладі МО на МП перекладачеві, за для досягнення максимальної еквівалентності та адекватності, просто необхідно вдатися до деяких лексико-граматичних трансформацій, мова про які піде далі.

2.1. Антонімічний переклад.

Одним із різновидів модуляції є антонімічний переклад. Антонімічний переклад – це лексико-граматична трансформація, при якій заміна стверджувальної форми в оригіналі речення супроводжується негативною формою в перекладі, або, навпаки, негативна для стверджувальної, супроводжується заміною лексичної одиниці на одиницю протилежного значення [11, с. 128]. Наприклад:

«Gli Stati Uniti si pronunciano contro l'accrescimento della potenza militare» [52, с. 40]. – *«США виступають за припинення нарощування військової потужності».*

Як можна помітити, то італійська безособова конструкція *«si pronunciano contro l'accrescimento»* була перекладена на українську мову за допомогою ствердження *«виступають за припинення нарощування»*, а НЕ *«виступають проти збільшення/нарощування»*.

Проілюструємо ще декількома прикладами:

«Per lo meno, ai muratori il lavoro non gli manca mai» [54, с. 86]. – «Прийнамні, маляри завжди при роботі».

У цьому випадку емпатична конструкція «il lavoro non gli manca mai» була передана за допомогою стверджувального речення, де підметом виступають «маляри», а не «робота».

«Non ha mica tutti i torti [58, с. 51]. – Він правий».

Де «Non ha mica tutti i torti» була перекладено НЕ «Він не помиляється», а «Він правий», що, у свою чергу додає реченню більше емфазі.

Тож, антонімічний переклад може бути:

1. Італійська негативна конструкція, передана українською позитивною, а дієслово замінюється українським антонімом. Така подвійна «заміна одиниці» дає в підсумку те ж саме значення речення в цілому. Наприклад:

«Giacomo non ha detto nulla» [59, с. 154]. – «Джакомо промовчав».

«Niente è cambiato in quella casa cittadina» [48, с. 57]. – «Усе залишилось таким самим у моєму містечку» .

В цілому при перекладі на українську мову, вищенаведений прийом частіше має місце при заміні негативної конструкції речення на стверджувальну.

2. Застосування антонімічного перекладу при передачі на українську мову італійської конструкції з **non ... finchè ...**; при цьому **finchè** замінюється лише тоді, коли й інші члени речення можуть в певному сенсі залишитися його антонімами.

«**Non** iniziò a calmarsi **finché** non ebbe tagliato le cime di ogni cespuglio di camelia posseduto dalla signora» [63, с. 321]. – «Він трохи **отямився** лише тоді, коли зрізав верхівки з усіх камелій пані».

3. Коли заперечення виражається за допомогою прийменника «**senza**». До прикладу:

«*Così ci guardiamo a lungo **senza parlare***» [74, с. 60]. – «І ми довго **мовчки** дивились одне на одного».

«*Egidio mi guardò **senza rispondere***» [60, с. 90]. – «Еджідіо подивився на мене, **нічого не відповивши**».

«*La signora **senza volerlo** sorrise*» [36, с. 199]. – «Синьйора, **не бажаючи того**, посміхнулась».

Інколи італійські конструкції з прийменником «**senza**» можуть перекладатися на українську мову, за допомогою прийменника «без», наприклад:

«*E io, come si usava allora obbedì **senza neanche fiatare***» [47, с. 54]. – «І я, як тоді було прийнято, **скорився без заперечень**».

4. Якщо слово, яке перекладається вжито в реченні МО у поєднанні з заперечною часткою, то при використанні антонімічного перекладу дане слово буде вжито без заперечення. Наприклад:

«*Quale vento ti ha portato qui? Si spera che un vento **maneggevole***» [84, с. 398]? – «Яким вітром тебе сюди занесло. Сподіваюся **не попутнім**»?

5. Особливим різновидом антонімічного перекладу є заміна прикметника або прислівника у вищому або найвищому ступені порівняння прикметників в позитивному ступені або навпаки, яка супроводжується заміною «знаку» конструкції (позитивної на негативну або навпаки). Наприклад:

«Sono il bugiardo **più formidabile** che tu abbia mai visto in vita tua» [85, с. 406].. – «Я жахливий брехун – такого ви в житті ніколи ще не бачили» .

«Non era **così freddo** come il giorno prima» » [33, с. 67]. – «Стало **менше**, ніж учора.

6. Трансформація конструкції в негативну, супроводжується не антонімічною заміною, а заміною складного речення – простим, й заміною синтаксичної функції прислівника «prima» («раніше»). Наприклад:

«Sarà l'otto febbraio **prima che** tornino sulla terra» [72, с. 400]. – «Вони (астронавти) повернуться на Землю **не раніше, ніж 8 лютого**» .

У наступному прикладі перекладач, застосовуючи антонімічний переклад змінює частину мови, передаючи значення італійського прикметника за допомогою українського прислівника:

«Il pubblico **non è lento** nel vagliare le prove e arrivare a un verdetto» [68, с. 490]. – «Публіка в розмовах завжди **дуже швидко** знаходить докази і виносить вирок».

Варто зазначити те, що, так як італійці активно використовують біблійну та релігійну лексику для емоційних виразів, в так званих емпатичних конструкціях, перекладачеві досить часто доводиться вдаватися саме до антонімічного перекладу у цих випадках. В українській мові та літературі, натомість, цю нішу часто займають язичницькі образи зі слов'янської міфології. Наприклад:

«*Cristo! Non ce l'avevo un documento con me*» [49, с. 399]. – «*От дідько! У мене не було документи з собою*».

В результаті було здійснено антонімічний переклад із заміною позитивного образу «Cristo» (що в перекладі «Христос»/«Бог») на негативний («Дідько»).

В рамках антонімічного перекладу, ґрунтуючись на практичному матеріалі, варто розглянути антонімічний переклад на трьох рівнях:

1. Негативація (коли слово в тексті МО без формального вираження заперечення після перекладу набуває цей негативний компонент, наприклад: *piccolo* – *невеликий*, *dimenticare* – *не пам'ятати*);

2. Позитивація (прийом, протилежний негатиції: *ininterrotto* – *цілий*, *Non partire* – *брати з собою*);

3. Заміна двох негативних компонентів на один позитивний (*non impossibile* – *можливий*, *non consentito* – *дозволений*).

Для перекладача дуже важливим є вміння застосувати прийом антонімічного перекладу, коли в МО ідентичного відповідника не існує, а також з стилістичних міркувань, коли до описового методу не варто вдаватися, так як даний метод не повністю розкриє зміст і інформацію, яка була закладена в тексті МО. Наприклад:

«*Si salutarono l'un l'altro per rompere il ghiaccio della sconoscenza*» [38, с. 19].. – «*Вони поклонилися один одному, щоб скріпити знайомство*».

Значення іменника «sconoscenza» можна передати тільки описово: той факт, що вони були незнайомі. Але такий розгорнутий переклад зовсім не підходить для даного перекладу. Найкращим варіантом перекладу, у даній ситуації, буде саме антонімічний переклад.

Необхідність застосування антонімічного перекладу пов'язана ще і з тим, що в сучасній італійській мові для утворення антонімів широко використовуються негативні префікси. Беручи до уваги той факт, що в італійській мові негативні

префікси відрізняються за формою від заперечної частки «non», слова з такими префіксами так само поєднуються з негативною часткою, як і всі інші слова. Дуже часто саме це явище унеможлиблює безпосередній переклад слова з негативним префіксом на українську мову. Поширена в українській мові частка «не» збігається за формою з негативним префіксом «не». Поєднання негативної частки із займенником, прикметником або прислівником перекладається в основному дієсловом/іменником-антонімом, наприклад:

«É proprio lui che era **disonesto**» [83, с. 167]! – «Саме він виявився **таким собі правдомовцем**»!

Підсумовуючи інформацію, розглянуту у цьому розділі, можна дійти до висновку, що наявність великої кількості слів широкого, абстрактного значення в італійській мові, відмінностей в значеннях слів, стилів вираження, можлива в італійській мові завдяки наявності цілого ряду синтаксичних та граматичних структур і форм, й вимагає при перекладі введення додаткових слів і навіть речень. Однак деякі відмінності в звичному використанні викликають опущення окремих елементів речення МО (італійської) при перекладі на МП (українську). Все це пояснює широке використання лексичних трансформацій при перекладі. Підсумовуючи спостереження щодо застосування такого прийому, як антонімічний переклад, можна дійти до висновку, що антонімічний переклад нерідко буває найбільш зручним прийомом передачі смислового і стилістичного значення багатьох виразів.

2.2. Компенсація.

Компенсація – це ще один із основних методів перекладу, який зазвичай використовується, коли буквальний переклад виявляється неадекватним для вирішення проблем перекладу певного сегменту тексту, зазвичай через суперечливі лексичні, морфо-синтаксичні чи ідіоматичні вирази чи норми у двох мовах [10, с. 178]. За допомогою такого типу перекладу, як компенсація перекладач переформулює та переписує текст МО, щоб отримати текст МП, який задовольняє

читачів із семантичної точки зору. Варто зазначити, що компенсація не має чітких меж, і вона може розглядати лексику або граматику як синтаксичну область (хоча зазвичай переважає той чи інший аспект). Крім того, кожна стратегія представляє лише один із способів вирішення проблеми перекладу, і її вибір має ґрунтуватися саме на основі контексту, наміру та комунікативної ситуації конкретної роботи з перекладу.

Під «компенсацією» мається на увазі «техніка відновлення залишків перекладу важливих ознак прототексту шляхом апроксимації їх ефектів у метатексті за допомогою інших засобів, ніж ті, що використовуються у прототексті» [10, с. 178].

Легко помітити, що визначення такої перекладацької трансформації, як компенсація не позначає точно які зміни перекладу можуть відбуватися, а які ні. Крім того, не уточнюється, що компенсація повинна обов'язково відбуватися в тексті-перекладу, і чи можна також враховувати випадки паратекстуального перекладу.

Але так як, перенесення значень з однієї мови на іншу постійно передбачає певний рівень залишку, перекладач повинен вирішити, як і коли компенсація буде виправдана.

Компенсація застосовується у випадках, коли певні елементи тексту МО з тієї чи іншої причини не мають еквівалента у МП і не можуть бути передані її засобами; у цих випадках, щоб компенсувати семантичні втрати, спричинені тим, що та чи інша одиниця МО залишилася непереказаною або неповно переказаною (не для всього спектру її значення), перекладач передає ту саму інформацію іншим способом, не обов'язково в тому самому місці тексту, як це є в одиниці МО [10, с. 178].

Поняття компенсації, передбачає два фундаментальні факти: по-перше, відношення еквівалентності як ідеалу, якого намагаються досягти перекладачі, і по-друге, припущення, що можна проаналізувати зв'язок між характеристиками оригіналу та перекладу, щоб встановити, чи є останні фактично компенсаційний. Отже, «втрата» у перекладі, яка вимагає компенсації, повинна стосуватися відчутної, конкретної якості оригіналу.

Лінгвісти Гарвей та Гігінс виділяють чотири різні види компенсації, а саме:

1. Компенсація у роді;

2. Компенсація шляхом злиття;
3. Компенсація шляхом розщеплення;
4. Компенсація на місці [10, с. 178].

Наведемо декілька прикладів:

1. Компенсація у роді, тобто того ж самого ефекту тексту МО в МП, але за допомогою інших засобів.

«Cosa vuole mangiare, signore?» [86, с. 40]? – «Чи можу я Вам допомогти»? Або «Що я можу Вам запропонувати»

«Il conto per favore» [56, с. 841]. – «Рахунок, будь-ласка».

Як зазначено вище, еквівалентом питанню *«Cosa vuole mangiare, signore?»* Українською мовою буде *«Чи можу я вам допомогти?»* Для надання потрібного ефекту питання застосовується компенсація у роді. У цільовій текстовій культурі один загальний вираз, який використовується офіціантом при обслуговуванні гостей під час замовлення *«Чи можу я допомогти?»* Окрім того, одним із поширених виразів, які вживають гості після обіду в ресторані, є *«Рахунок, будь-ласка»*. Завданням перекладача є зробити цільовий текст більш звичним для читання іноземною аудиторією. Інший приклад:

«Si potrebbe dire che era si vergognava molto dei suoi genitori e tutto il resto. Perché dicevano "lui non" e lei "no" e cose del genere» [42, с. 398]. – «Було очевидно, що йому соромно за своїх батьків, бо вони казали «це не так» і «те не так» і тому подібне».

Це речення перекладається за допомогою іншої фрази. Цей приклад показує, що перекладач використовує словосполучення *«це не так»* і *«те не так»* для того, щоб

незважаючи на культурні відмінності між МО та МП, читач зміг зрозуміти основну думку автора.

2. Компенсація шляхом злиття, тобто техніка, яка використовується для ущільнення функцій МО, перенесених на відносно довгий фрагмент тексту (наприклад, складне речення) у відносно короткий фрагмент тексту МП (наприклад, окреме слово або просте речення).

«*Ecco il tuo consiglio...*» [87, с. 181] – «Слухай ...»

«*Svegli la testa da semplici sogni*» [91, с. 219]! – «Позбудься цих мрій вже!»

Як видно із вищезазначених прикладів у компенсації шляхом злиття перекладач зменшує інформацію тексту МО в тексті МП.

3. Компенсація шляхом розщеплення: застосовується, коли перекладач додає певні елементи до тексту МП. Даний підвид перекладацької компенсації має на меті дати реципієнтам МП основну ідею, інформацію одиниці перекладу. Наприклад:

«*Mi sento infastidito*» [75, с. 167]. – «Я розчарований і злий».

«*Aiutami a metterlo sul tavolo, ok*» [46, с. 63]? – «Піди та накрий на стіл».

У першому прикладі, представленому вище, італійське слово «*infastidito*» передається українською мовою двома словами «розчарований» і «злий». У цих випадках компенсації шляхом розщеплення перекладач підкреслює значення виділених слів у тексті МП, додаючи ще одне, додаткове тлумачення того самого слова. В іншому прикладі слово «*metterlo*» також перекладено за допомогою двох дієслів: «піди» та «накрий», які звучать більш природно і прийнятно в імперативному реченні.

«So che mio figlio avrà sicuramente successo» [51, с. 116]. – «Я знаю, що мій син точно подолає всі перешкоди і пожине плоди успіху».

Слово «**successo**» при перекладі має перше значення як «успіх», але перекладач натомість вирішує передати його як «подолання всіх перешкод і пожинання плодів», що у свою чергу додає реченню певної точності, конкретності та емоційної забарвленості. Перекладач суттєво змінює тлумачення слова «**successo**» для речення тексту МП. Таким чином, він робить значення слова «**successo**» більш конкретним.

4. Компенсація на місці, тобто техніка, спрямована на компенсацію втрати певного ефекту, виявленого в певному місці речення або тексту в МО, шляхом повторного створення відповідного ефекту на більш ранніх або пізніх місцях у МП

«Tuoі parenti» [81, с. 33]? – «Що трапилось із твоїми батьками?»

«Guardarti è come guardarti 15 anni fa» [35, с. 278]. – «Я просто відчуваю, що сиджу поруч із молодшою версією себе самого».

Перекладаючи ці висловлювання з тексту МО, перекладач намагається зробити версію тексту МП більш зрозумілою та загальною. Тому, компенсація на місці слугує для того, щоб реципієнт мовної одиниці МП не заплутався із основними думками та метою тесту-перекладу.

Говорячи про перекладацькі трансформації, а саме про компенсацію, варто також розглянути таке явище як «неперекладність» («loss in translation»), тобто втрата при перекладі, яка в основному відбувається через зменшення конкретної інформації з тексту МП. Нижче наведені приклади, які розглядаються як втрата при перекладі та методи компенсації для кожної втрати.

«Per dimostrare la conoscenza e affidabilità di fronte al mondo» [57, с. 490]. – «Потребує глибокого розуміння світу».

У цьому випадку перекладач спочатку компенсує слово «dimostrare», як «потребує». Незважаючи на те, що значення цих двох слів буквально різні, компенсація у роді, схоже, покриває втрати в цьому перекладі. Ще однією втратою у вищезгаданому прикладі є компенсація термінів «conoscenza e affidabilità di fronte al mondo», яке перекладач зумів передати як «глибоке розуміння світу».

«Distinguere la luce della verità e la luce dell'errore» [62, с. 43]. – «Освітлюючи шлях, між правильним та неправильним».

У цьому випадку перекладач також вдається до застосування компенсації у роді. Використовуючи слово «шлях» у тексті МП перекладач намагається компенсувати слово «luce» (перше значення якого «світло»). Тут можна говорити про неперекладність або про втрату перекладу, оскільки ці два терміни буквально різні за своїми значеннями. Однак цей метод компенсації охоплює значення, яке має бути передано в тексті МП. Крім того, перекладач також намагається зробити текст МП більш поетичним й використовує при перекладі дієприслівниковий зворот на початку речення, а також метафоризує його.

Натомість бувають випадки, коли перекладач намагається компенсувати втрати, додаючи певну інформацію, але важливо, щоб ця додана інформація ніяким чином не викривляла зміст одиниці МП, й була еквівалентною одиниці МО. Наприклад:

«Vederti è come guardarti 15 anni fa» [55, с. 275]. – «Я просто відчуваю, що ... я сиджу поруч із молодшою версією самого себе».

У даному прикладі у реченні МО згадується «15 anni fa», що було перекладено як «молодша версія самого себе». Тож, можна стверджувати, що оригінал речення надає більш конкретну інформацію про час, натомість у другому реченні, навпаки,

втрата (перекладач вирішив не передавати «15 anni fa») не створить жодних проблем, оскільки текст МП стає більш ефективним та описує ситуацію більш конкретно, незважаючи на те, що було прийнято рішення вилучити часовий маркер.

Тож, на основі аналізу всього вищезгаданого, можна зробити два висновки.

По-перше, деякі втрати в перекладі виявляються у текстах, які містять компенсацію у роді. Втрати в цьому випадку є результатом саме рішення перекладача використовувати ті чи інші терміни/слова. Загалом, використання цих термінів/слів має на меті максимально наблизити одиницю МО, створити найближчий за змістом та еквівалентністю текст МП для цільової аудиторії. Загалом, компенсація в роді використовується для того, щоб зробити текст МП більш прийнятним і природним для його читача.

По-друге, деякі втрати при перекладі виникають через використання компенсації шляхом злиття. Компенсація шляхом злиття, як правило, зменшує конкретну інформацію зазначену в тексті МО. Тому перекладач може дозволити скоротити об'єм тексту-перекладу, але ніяким чином не його змістову наповненість.

Компенсація, тобто заміна втрат при перекладі – це вид перекладацьких трансформацій, яка є незалежною від пари мов або напрямку перекладу. Це особлива перекладацька операція, оскільки вона впливає з самої природи перекладу: зміна коду неминуче призведе до втрат. Ці втрати необхідно усунути іншими засобами, тобто за допомогою компенсації та її видів: компенсації у роді, компенсації шляхом злиття, компенсації шляхом розщеплення, компенсації на місці.

2.3. Модуляція.

Перш за все, варто уточнити, що мається на увазі під терміном «модуляція». Тож, модуляція (або смисловий, логічний розвиток) – лексико-граматична трансформація, при якій здійснюється заміна слова або словосполучення МО одиницею МП, значення якої логічно виводиться із значення вихідної одиниці. Найбільш часто значення співвіднесених слів в оригіналі і перекладі виявляються пов'язаними причинно-наслідковими відносинами [10, с. 192].

При модуляції – логічному розвитку – семантична структура зазнає найбільших змін і може отримувати всі або майже всі нові компоненти. Логічний розвиток найбільш складний прийом, що вимагає певної майстерності від перекладача. Його суть в заміні поняття іншим, і не тільки, якщо ці поняття пов'язані один з одним як причина і наслідок, а й як частина і ціле, знаряддя і діяч і т.п.

Модуляція – це перифраза, яка стосується, крім форми, семантики та категорій, і де значення оригінального тексту виражається в тексті перекладу з варіацією форми [10, с. 192]. У спеціалізованому перекладі модуляції зустрічаються набагато рідше, ніж у літературних чи редакційних перекладах, через їх властивість позначати певне поняття відповідним терміном. Однак вони все ще присутні, коли вони не стосуються стандартизованої технічної термінології, і є дуже корисним інструментом, щоб зробити текст МП більш гладким і максимально наближеним до тексту, написаного безпосередньо мовою оригіналу. Наприклад:

*«Pensò, tuttavia, che per il bene di tua sorella potresti desiderare di prendere il **bambino**» [76, с. 271]. – «Він дуже сподівався, що, хоч як би там було, в ім'я сестри Ви не відмовитеся взяти **сироту** до себе».*

Приклад демонструє, що модуляції піддалася лексема «bambino», яка в перекладі була відтворена лексемою «сирота». Перекладач використовував цей прийом, щоб підкреслити соціальний статус дівчинки і натякнути на співчутливе ставлення до неї мовця.

Розглянемо ще один приклад:

*«... e se c'è qualcosa che sarebbe insopportabile per me, sarebbe **una piccola signorina Prim con la faccia lunga**» [37, с. 113]. – «А якщо в світі і є хоч щось нестерпне для мене, то це бундючне дитинча з кислим видом».*

У цьому прикладі спостерігаємо, як перекладач, бажаючи адаптувати переклад до читача-носія української ментальності та мовної картини світу, виконав смисловий

розвиток вихідного словосполучення «**una piccola signorina Prim con la faccia lunga**», яке позначає неприємну, занадто «правильну», занудну дитину, і запропонував в українському варіанті відповідність, що є більш прийнятною і зрозумілою для цільового реципієнта – «**бундючне дитинча з кислим видом**».

Модуляція співвідносна з контекстуальними замінами. Серед факторів, що обумовлюють контекстуальні заміни в перекладі, виділяють наступні:

- Необхідність дотримання ввічливості і політичної коректності;
- Відмінності в позначенні часу прийому їжі;
- Різницю в позначенні поверхів будівель;
- Відмінності одиниць виміру;
- Різницю в передачі кольорів;
- Заміну образів в сталих виразах;
- Особливості передачі прагматичних ідіом в перекладі;
- Переклад вигуків [10, с. 192].

Модуляція вмотивована в тих випадках, коли застосовується для позначення проміжків часу, які в тексті-оригіналі представлені реаліями, як в наступному прикладі:

«Puntualmente alle quattro meno venti del pomeriggio successivo, Timothy e Nancy partirono con il calesse aperto per incontrare l'ospite atteso» [65, с. 458]. – «Наступного дня, рівно за двадцять хвилин четверта, Тімоті та Ненсі виїхали в маленькому екіпажі, щоб зустріти такого очікуваного гостя».

Нижче наведемо кілька прикладів, що ілюструють використання модуляцій на основі різних метонімічних відносин у реченні.

1. Модуляція на основі відносин частина від цілого.

«A 5:30 *tutti mani* si riunirono in il manager' s ufficio per discutere attuale problemi» [69, с. 74]. – «О 17:30 *всі співробітники* мають зібратися в кабінеті менеджера для того, щоб обговорити нагальні питання».

За умови прямого/буквального перекладу на українську мову словосполучення «*tutti mani*», воно передається як «усі руки», що призведе, у свою чергу до цілковитої втрати сенсу висловлювання. Тому перекладач йде шляхом модуляції й перекладає дане словосполучення як «всі співробітники».

2. Причинно-наслідкова модуляція.

«Denise era *arrossita*; pensava alle abominevoli invenzioni di Marguerite e Clara. Senza dubbio, Mouret comprese la causa del suo roditore» [64, с. 256]. – «Деніз *зашарілась*, згадуючи огидні винаходи Клари та Маргарити. Схоже, Муре зрозуміла причину свого збентеження».

У реченні МО сказано, що дівчина почервоніла, і юнак зрозумів причину її почервоніння, але українською мовою почервоніння обличчя є ознакою хвороби або зловживання алкоголем. Якщо перекладач вирішить залишити те, що дівчина має червоне обличчя, додасть тексту небажані асоціації. Перекладач вдається до модуляції, переходячи від причини – почервоніння, до наслідку – збентеження.

3. Модуляція продукт-матеріал (здебільшого поширена у науково-технічній та промисловій сферах).

«Necessario *strutture metalliche* deve essere in buildersito in un momento specificato» [53, с. 184]. – «Необхідна *сталь* з часом повинна бути на будівельному майданчику».

У даному прикладі ми можемо помітити, що краще вдатися до модуляції, так як ліпше буде передати словосполучення «**strutture metalliche**» НЕ як «металеві частини», а «сталь», що, у свою чергу, зробить речення більш лаконічним та конкретним.

4. Модуляція «соціальна подія – учасники події».

«Il Trimestrale Incontro approvato un nuovo Costruzione Programma» [70, с. 217].
– «**Учасники щоквартальної зустрічі затвердили нову програму будівництва**».

Перехід від назви події до її реальних учасників як суб'єктів дії дуже характерний у перекладі з італійської мови на українську, де поширена синтаксична персоніфікація: приписування неживих предметів та явищ здатності виступати або діяти як людина. Тому було вирішено передати словосполучення «**Il Trimestrale Incontro**» за допомогою модуляції, в саме «**Учасники щоквартальної зустрічі**».

5. Модуляція «організація або установа – сукупність її працівників».

*«Stasera io sono avendo un teleconferenza con **Cleveland**» [88, с. 81].* – «Сьогодні ввечері у мене є конференц-дзвінок з **офісом Клівленда**».

У даному прикладі можна прослідкувати модуляцію слова «Cleveland», яке було передано у МП як «офіс Клівленда», маючи на увазі працівників цього офісу.

Часто модуляція в перекладі відбувається шляхом заміни загального іменника власним чи навпаки, тоді як власний іменник використовується у значенні загального іменника. Тому, коли ви перекладаєте фразу, «*io ha preso **Kerzner** a partire dal il mensola*», ви зобов'язані врахувати, що Гарольд Керзнер є автором відомої книги «Управління проектами», яка вважається головним довідковим посібником із

менеджменту для компаній, й тому при перекладі варто для уточнення у перекладі варто вдатися до модуляції й перекласти це речення наступним чином: «*Я взяв книгу Керзнера з управління проєктами з полиці*».

Широта застосування цього типу метонімії спостерігається в області назв продуктів з іменем власника компанії, що не так часто використовується в українській мові. Наприклад:

«... *per ottenere alcuni Кіерех*» [61, с. 96]. – «... *візьміть серветки*» (адже назва компанії Kleenex наврядчи відома українцям).

6. Модуляція та метафора. Метафора – це витіснення значення подібністю, тобто скороченим, порівнянням [10, с. 192]. Модуляція стосується саме скорочення та порівняння. Під час дослідження можна виділити наступні типи цього процесу перекладу: метафора – інша метафора, метафора – подібність, метафора – відсутність метафори. Розглянемо деякі приклади:

а) Модуляція «метафора – подібність»:

«*Salotto in casa di Tito. Tito ha la veste da camera sui pantaloni della marsina; sfoglia un giornale. In fondo, Battista il domestico, in frac, sta impalato sotto la porta in attesa di ordini*» [50, с. 400]. – «Салон у будинку Тита. Тутус у халаті та костюмних штанах гортає газету. На задньому плані біля дверей стоїть дворецький-бантист, нерухомий як жердина. Одягнений у фрак, він чекає інструкцій».

У даному прикладі можна помітити, що перекладач вдавня до прийому модуляції через метафору, яка виражає подібність та порівняв дворецького з жердиною: «*sta impalato*» – «нерухомий як жердина».

б) Модуляція «метафора – відсутність метафори»:

«OSVALDO: *Ma perché ha alzato gli occhi al cielo? Perché gemeva, con un'espressione di dolore?* // LOLA: *Perché mi faceva male il dente mio*» [89, с. 19]. – «ОСВАЛДО: *Тоді чому Ви підвели очі вгору? Чому боліло Ваше обличчя?* // ЛОЛА: *Тому що у мене теж болів зуб*».

Тут можна прослідкувати, що перекладач навмисно відновився від метафори (дану частину речення також можна перекласти, використовуючи метафору, тобто «Тому що він насолоджувався, з виразом болю»), але, маючи на меті максимально проілюструвати відчуття та зробити акцент на відповідь героїні, перекладач відмовся від метафоризації та переклав як «Чому боліло Ваше обличчя?»

7. Модуляція та метонімія. Метонімія – це обмін суміжними значеннями, тобто заміна типу «склянка» на «вміст склянки». У цьому випадку йдеться не про подібність між двома елементами (як зазначено вище), а про «асоціацію через співіснування у досвіді». Розглянемо декілька прикладів:

8. Метонімія місце – житель (ємність – вміст):

«*Non mi mandi all'inferno, se le dico una cosa*» [95, с. 154]. – «Дозвольте мені вам щось сказати, тільки **не відправляйте мене в пекло**».

9. Метонімія «надання певної характеристики/особливості»:

«*Mi ci tirano per i capelli. Debbo vedere che a due giorni di distanza dalla morte del mio genero, i suoi amici vengono qui e, per suprema irrisione al dolore di mia figlia, si mettono a piangere un altro; mentre il corpo del mio povero genero è, direi quasi, ancora caldo*» [44, с. 458]. – «Я не можу в це повірити! Через два дні після смерті Павла його так звані друзі приходять до нас додому і, висміюючи страждання моєї дочки, сумують за кимось іншим, тоді як тіло мого бідного зятя, можна сказати, **ще не охолело**».

У даному прикладі перекладач використовує прийом модуляції через метонімію, а саме передає характеристику героя у протилежному значенні: «**ancora caldo**» (ще теплий), що на українську мову було передано вже як «**ще не охоллоло**».

10. Модуляція через синекдоху та антономазію.

У синекдосі (тобто вживання однини у значенні множини і навпаки,) та в антономазії (різновид метонімії, побудованої на вживанні власного імені замість загального і навпаки) обмін значенням передбачає зв'язок включення між двома термінами:

«MARCANTONIO: (rivolgendosi alla figlia) Teresa, scusa, puoi venire un momento di là? // TERESA: Con permesso. (Via, come un automa, con Marcantonio)» [71, с. 94]. – «МАРКАНТОНІЙ: (до дочки) Вибачте, Терезо, можна я вас заберу на хвилинку? / /ТЕРЕЗА: З дозволу. (Вона йде з батьком)».

Тут можна прослідкувати використання такого художнього засобу як антономазія, за допомогою якого й відбувається модуляція: заміна власного імені «Marcantonio» на «батько».

Тож, проаналізувавши таку лексико-граматичну трансформацію як модуляція, можна дійти до висновку, що починаючи з операцій на найнижчому рівні тексту, можна помітити численні подібності між двома мовними системами (в даному випадку між італійською та українською), серед них варто згадати спільне семантичне поле певних мовних одиниць або подібна синтаксична структура. У той же час відмінності між системами, що порівнюються, означають, що перекладач повинен вдаватися до різних творчих процедур, метою яких є створення тексту, що відповідає оригіналу за змістом, формою, стилем, функціями і, нарешті, є еквівалентним тесту МО. Тому перекладач намагається створити текст, доступний для майбутнього вторинного читача – читача перекладу – з точки зору його знань та

очікувань, таким чином, відповідаючи так званому когнітивному фону одержувача. Протягом ХХ століття існував певний розрив між так званою теорією та практикою перекладу. Деякі дослідники вважали за краще вивчати перш за все проблеми теоретичного характеру, нехтуючи конкретним та індивідуальним перекладом у процесі, і водночас перекладачі працювали без будь-яких теоретичних знань. Сьогодні теорія та практика розглядаються як дві точки зору однієї реальності, тому всі переклади, які нині створюються, не повинні обходитися без розгляду теоретичної думки. Розглянуті фрагменти перекладу є, як і всі переклади цього типу, є лише пропозицією, версією, яка може зазнавати різноманітних змін та удосконалень. Але перекладач, під час своєї діяльності, має у повному обов'язі користуватися всіма тими засобами, які допоможуть йому передати одиницю МО максимально близько до МП і для втілення цього завдання перекладачеві варто користуватися вищерозглянутими способами передачі, а саме: модуляцією. У ході дослідження було виявлено, що така лексико-граматична трансформація, як модуляція є досить багатогранною, адже розглядає не лише лексичні заміни слова (за допомогою метафори, метонімії, синекдохи й антономазії), а й граматичні та синтаксичні (причинно-наслідкова модуляція).

2.4. Експлікація та імплікація.

Експлікація і імплікація визначаються в лінгвістиці як дві протилежні категорії мови, які проявляються в можливості вербального і невербального вираження елементів в тексті. Поєднання експліцитних та імпліцитних структур в реченні, тобто в інформативній структурі тексту робить його більш насиченим. Вони нерозривно пов'язані в тексті і сприяють його розкриттю. Моделювання смислової структури тексту представляє інтерес як для теоретичних наук, таких як наприклад лінгвістика тексту, теоретична граматики, стилістика, логіка, філософія і т.д, так і для прикладних наприклад переклад.

Першим варто розглянути явище експлікації. Тож, **експлікація** або описовий переклад – це лексико-граматична трансформація, при якій лексична одиниця МО

замінюється словосполученням, експлікується її значення, тобто що дає більш-менш повне пояснення або визначення цього значення в МП [10, с. 213].

Наприклад, в італійській мові не існує таких лексичних одиниць, як вареники, путівка, кожух і т.п. При перекладі цих слів необхідно звернутися до опису охоплюваних ними понять, наприклад:

«Вареники» варто передати на італійську мову, як: *varenyky (un piatto tradizionale ucraino di pasta ripiena di forma triangolare con ripieni a base di ...)*

За допомогою експлікації можна також передати значення будь-якого без еквівалентного слова.

Недоліком описового перекладу є його громіздкість і багатослівність. Тому найбільш успішно цей прийом перекладу застосовується в тих випадках, де можна обійтися порівняно коротким поясненням. Експлікація надає змісту більшої конкретики у порівнянні з формою вираження одиниці в МО.

Експлікація – це процес пояснення того, що було залишено в імпліцитній формі в одиниці МО [10, с. 213]. Наприклад, заміна займенника іменником, до якого він відноситься, додавання сполучника або пояснювального прийменника, яке може знадобитися для уточнення одержувача перекладу інформації, що стосується культурного чи техніко-професійного контексту тексту МО.

Експлікація – це той сенс, який безпосередньо впливає з семантичної комбінації мовних одиниць [10, с. 213]. Тобто можна вважати, що прийом експлікації можна класифікувати як метод надання мовної форми імпліцитному сенсу, який ми можемо мати на увазі, ґрунтуючись на змісті мовної одиниці. Цей прийом складається, ймовірно, не тільки з лексичних, граматичних засобів вихідного мови, а й з відповідних фрагментів знань про світ. Наведемо кілька прикладів:

«*Ciò che ha reso Diedrich forte sono stati gli applausi tutt'intorno, la folla da cui le braccia lo hanno aiutato, la **stragrande maggioranza** dentro e fuori*» [67, с. 576]. – «Цю силу йому давало загальне схвалення, натовп, з якого йому простягалися руки на допомогу, **переважна більшість в школі і за її стінами**».

У даному прикладі можна прослідкувати розширення значення та додавання нових елементів у МП, для того, щоб зробити речення більш зрозумілим для читача. У перекладі українською мовою було додано слово «школа», яке відсутнє в італійському оригіналі речення.

*«Sai qualcosa del veicolo? // Era il camion del pane. // **Come mai?** // Chi non conosce il furgone delle consegne qui con l'indirizzo della grande panetteria» [78, с. 10]. – «Чи можете ви що-небудь сказати про машину? // Це був хлібний фургон. // **Чому ви так вирішили!** // Та хто ж не знає машину з назвою великої пекарні на кузові».*

У вищенаведеному прикладі можна помітити, що італійське речення «**Come mai?**» було перекладено на українську мову як «**Чому ви так вирішили!**», тобто такий варіант перекладу є найбільш прийнятним для італійської конструкції, адже він цілком передає значення, яке закрив автор в текст МО.

Варто зазначити, що у ході дослідження було виокремлено три форми експлікації, які активно беруть участь у розшифруванні паралінгвістичної та екстралінгвістичної інформації. Дві з них, безумовно, полягають у методах додавання та специфікації (або конкретизації). У першому випадку мова йде про нові мовні елементи, відсутні у тексті МО; у другому випадку, однак, ми діємо на лексичному рівні мови, замінюючи лексичну одиницю тексту МО такою, яка має більш конкретний і точний характер у тексті МП. Третя форма уточнення, поєднує дві попередні, – це техніка переформулювання, яка діє на текстовому рівні та передбачає заміну речення або будь-якої його частини прототексту іншим, більш пояснювальним та інформативним у метатексті. Незважаючи на те, що додавання та конкретизація відносяться більшою мірою саме до лексичних трансформацій, їх також варто розглядати у контексті лексико-граматичних перекладацьких трансформацій, адже процес перекладу має на меті досягнення максимальної адекватності та еквівалентності вихідних одиниць перекладу. Тому вважаю за потрібне більш

детально розглянути форми експлікації, як перекладацької лексико-граматичної трансформації:

1. **Додавання.** Переклад шляхом додавання –це переклад, у якому до одиниці МП додається те, чого немає МО. Крім того, додавання є досить поширеною ознакою перекладу з італійської на українську мови, і тому його варто окремо визначити. Як лексичні, так і граматичні перетворення часто потребують введення певних додаткових слів. Введення додаткових слів зумовлене низкою причин: відмінностями в структурі речення та тим, що більш стислі італійські речення вимагають більш детального вираження думки українською мовою. Відсутність відповідного слова або відповідного лексико-семантичного варіанту даного слова також є причиною введення додаткових слів у переклад.

Наведемо декілька прикладів:

«*Vorresti una tazza di cioccolata calda prima di andare*» [41, с. 62]? – «**Не вин'єш** чашку гарячого шоколаду на дорогу»?

«*Il bigliettaio venne a prendere il biglietto della vecchia signora Morrow*» [34, с. 15] – «**Кондуктор зайшов перевірити** квиток у місис Морроу».

У вищенаведених прикладах можна помітити, що при перекладі на українську мову, було додано певні слова в МП. У першому реченні умовний спосіб італійського речення було вирішено перекласти за допомогою спонукального дієслова з заперечною часткою «не» (якої немає в одиниці МО), що, у свою чергу, цілковито передало намір автора. Натомість у другому реченні каузативна конструкція «venire a prendere» була перекладена як «зайшов перевірити».

Не можна не згадати те, що додавання в процесі перекладу можуть бути викликані й іншими причинами. Однією з них є синтаксична перебудова структури речення при перекладі, в ході якої іноді потрібно ввести в речення ті чи інші елементи. Так, при перекладі на італійську мову для передачі «комунікативного членування

речення» у деяких випадках до італійського речення необхідно додати підмет, який є відсутнім в початковій формі українського речення. Наприклад:

*«У 1958 році були зроблені перші записи» [90, с. 88]. – «Nel 1958 **quell'orchestra** fece le sue prime registrazioni».*

*«У 30-х роках почалася підготовка до будівництва гідроелектричної станції під Самарою». – «Negli anni '30 **l'Unione Sovietica** avviò i preparativi per la costruzione di un progetto idroelettrico vicino a Samara» [79, с. 395].*

У першому прикладі при перекладі на італійську мову було додано підмет «orchestra» для того, щоб читач зміг краще зрозуміти про кого йде мова. У другому прикладі ми маємо додавання підмету «l'Unione Sovietica».

Часто лексичні додавання обумовлюються необхідністю передачі в тексті МП значень, які висловлюються в тесті МО за допомогою граматичних засобів. Наприклад, при передачі італійських форм множини іменників, що не мають цієї форми в українській мові. Наприклад:

*«Ci siamo fermati ai **cigli** della strada» [92, с. 51]. – «Ми зупинилась на **узбіччі** вулиці».*

У даному прикладі можемо простежити використання іменника множини в італійському реченні, який не має точного відповідника того ж числа в українській мові й перекладається за допомогою іменника в однині.

*«Ci sono altre **filosofie del passato** che danno un forte sostegno alla posizione umanista» [98, с. 284]. – «Існують й інші **філософські напрямки** минулого, які надають рішучу підтримку концепції гуманізму».*

Правильний вибір семантичного компонента, який додається в українській мові при перекладі, вимагає знання екстралінгвістичних чинників. Іноді додавання виявляються зумовленими суто стилістичними міркуваннями, наприклад:

«Non usava mai il profumo, e l'aveva sempre pensato che fosse piuttosto veloce, ma l'Eau de Cologne era così rinfrescante» [73, с. 60]. – «Вона ніколи не користувалась парфумами, вважаючи це ознакою такої собі легковажності, але одеколон – то інша справа, він так приємно освіжає».

Тут можна прослідкувати додавання виразу при перекладі на українську мову «то вже інша справа», який було введено в речення МП з метою підкреслення попереднього члену речення. Також, якщо говорити про екстралінгвістичні чинники, то при перекладі італійського словосполучення (яке власне походить із французької мови) українською мовою, воно було перекладено як «одеколон».

2. **Конкретизація.** Перш за все варто розглянути, що мається на увазі під терміном «конкретизація», тож – це вибір при перекладі слова з більш конкретним значенням у МП [10, с. 213] Конкретизація понять полягає у переході від загального поняття до конкретного. Вибір правильного перекладу залежить від контексту. Наприклад:

*«Hai mangiato» [93, с. 84]? – «Ти вже **поснідав**»?*

В українському варіанті перекладу було додано слово «поснідав» тим самим конкретизовано зміст самого речення, адже оригінальна конструкція без конкретизації переклалась б як «Ти поїв?»

Так як конкретизація – це заміна слів або фраз МО з ширшим значенням на слово або фразу МП з більш вузьким значенням, то її специфікація може бути

лінгвістичною та контекстуальною. При мовній або лінгвістичній конкретизації заміна слова з широким значенням словом з вузьким значенням обумовлена:

- відмінностями в структурі двох мов;
- відсутністю у МО лексичної одиниці, яка має таке ж широке значення, як і передана одиниця МП;
- відмінність у стильових характеристиках;
- правила граматичного порядку (наприклад, заміна іменного присудка дієсловом).

При перекладі на українську мову дієслова руху «*andare*» і «*venire*» конкретизуються. Ці дієслова, на відміну від українських дієслів руху, не містять у своїй семантиці компонента, який вказує саме на напрямок руху, тому, при перекладі вони конкретизуються: «*приїжджай*», «*прибувай*», «*приходь*», «*наближайся*», «*біжи*».

Загальноприйнято також розрізняти мовленнєві італійські дієслова такі як «*dire*», «*parlare*», «*affermare*» і т.п., які можна перекласти як «говорити», «казати», «повторювати», «відзначати», «підтверджувати», «повідомляти», «висловлювати», «командувати».

Наведемо кілька прикладів:

«*E allora – ho detto. // E allora? – chiedo*» [94, с. 71]. – «*I? – я сказала. // Ну? – запитала я*».

«*Ciao, – ho detto quando qualcuno ha risposto al dannato telefono. // Ciao! // – Ho gridato quando qualcuno è venuto a questo maledetto telefono*» [66, с. 30]. – «Доброго дня, – сказав я, коли хтось **відповів** той на проклятий телефонний дзвінок». // «Привіт! Я крикнув, коли хтось **підійшов** до цього проклятого телефону».

«*Mi ha detto di venire subito, se ne avevo voglia*» [96, с. 73]. – «Він сказав мені негайно **прийти**, якщо у мене буде бажання».

«*Mi ha detto di venire subito se necessario*» [45, с. 463]. – «Він **наказав** мені негайно **приїхати**, якщо буде потрібно».

Розглянемо декілька випадків конкретизація дієслова «essere».

«*È a Hollywood*» [77, с. 94]. – «Він **живе** в Голлівуді».

«*Sono stato in ufficio per circa due ore, io indovina*» [101, с. 271]. – «Я **дві години сидів** в офісі».

«*Quella era la sua prima estate nel Maine*» [97, с. 94]. – «Він **провів** у Майн лише своє перше літо».

«*Poi la sua camicetta e il resto erano sul sedile. Le sue scarpe e calze erano sul pavimento, proprio sotto la sedia, una accanto all'altra*» [43, с. 60]. – «Сорочка і весь інший одяг **лежали** на сидінні, а туфлі з закатаними всередину шкарпетками **стояли** поруч під стільцем».

Тобто, проаналізувавши вищезазначені приклади, можна помітити, що італійське дієслово «essere» частіше за все не перекладається на українську мову у своєму прямому значенні – «бути», а конкретизується відповідно до вимог контексту та змісту одиниці МО та МО.

Загалом, перехід від італійської до української мови характеризується заміною слів загального значення, таких як чоловік, жінка, особа, істота власними іменами або конкретними іменниками, такими як «старий», «солдат», «перехожий», «господиня», «собака», «кіт». Це особливо важливо при перекладі текстів розповідного стилю, де занадто часте вживання слів з абстрактним та узагальненим значенням є недоречним.

Якщо говорити про контекстуальну конкретизацію, дана конкретизація визначається чинниками саме конкретного контексту, частіше стилістичними міркуваннями, наприклад:

- необхідністю завершення фази;
- бажанням уникнути повторення;
- прагнення досягти більшої ясності, чіткості.

Наприклад:

*«Lo si sentiva mettere via i suoi **articoli da toeletta**» [99, с. 275]. – «Вони чули, як він прибирає **мільницю та зубну щітку**».*

*«Raymond si sedette contro il tronco **dell'albero**» [102, с. 169]. – «Містер Раймонд сів і притулювся до **дуба**».*

У даних прикладах ми можемо прослідкувати як більш загальні значення, такі як *«**articoli da toeletta**»* та *«**albero**»* були перекладені на українську мову за допомогою конкретизації *«**мільниця та зубна щітка**»* і *«**дуб**»*.

Розглянувши лінгвістичну та контекстуальні конкретизації як вид додавання можна дійти до висновку, що – це загалом мовні заміни слова з більш широким значенням на слово вузчим визначається відмінностями в структурі двох мов. Причинами цих розбіжностей також може бути відсутність у мові перекладу лексичної одиниці, значення якої так само детально, як і в мові оригіналу. Крім того, відмінності можуть міститися в стилістичних особливостях або у правилах граматичного порядку.

3. Переформулювання (або еквівалентність перекладу). Тобто виражати щось зовсім по-іншому, ніж у МО, наприклад, при перекладі ідіом або прислів'їв, що не мають прямих еквівалентів іншими мовами.

Еквівалентність перекладу не означає, що тексти МО та МП ідентичні. Це ступінь подібності між цими текстами, виміряна на певному рівні.

Якщо розглядати поняття еквівалентності з семіотичної точки зору то, тексти МО та МП можуть бути ідентичними прагматично, семантично та структурно.

Кожен текст повинен бути еквівалентний тексту МО прагматично, а це означає, що обидва тексти повинні виконувати одну і ту ж комунікативну функцію. Текст МП повинен мати такий же вплив на читача, як і текст МО.

Семантична ідентичність передбачає опис однієї і тієї ж ситуації з використанням подібного лексичного значення одиниць та подібного граматичного значення елементів.

Структурна подібність передбачає максимально можливу формальну відповідність між текстом МО та текстом МП.

Наведемо кілька прикладів:

«In bocca al lupo» [39, с. 88. – «Ні пушинки, Ні шерстинки»].

«Puoi darmi un favore [100, с. 14]»? – «Допоможеш мені»?

Як можна побачити із вищенаведених прикладів, переформулювання здебільшого використовується саме з ідіоматичними та сталими виразами. У першому прикладі був підібраний повний український еквівалент італійському ідіоматичному вислову, при цьому не було втрачено ні його семантичне наповнення, ні зміст. У другому випадку було підібрано український відповідник італійському сталому виразу, який повною мірою проілюстрував інтенцію автора.

Проаналізувавши усі вищезазначені приклади, можна стверджувати, що експлікація на відміну від решти лексико-граматичних перекладацьких трансформацій, що не включає в себе перехід від алегоричності до прямого способу вираження змісту одиниць мови. Загальним для прийомів експлікації та імплікації (мова про який піде далі) – це надання вислюванню більш явної або, навпаки, менш явної форми.

Перейдімо до такого перекладацького прийому як імплікація.

Імплікація – це такий вид лексико-граматичної перекладацької трансформації, яка відбувається [10, с. 213]:

- коли одиниця МО із конкретним значенням замінюється одиницею МП із більш загальним значенням;
- коли перекладачі поєднують значення кількох слів МО в одне слово МП;
- коли змістовні лексичні елементи тексту МО опускаються у тексті МП;
- коли два або більше речень МО об'єднані в одне речення у МП;
- коли речення МО зводяться до фраз у МО тощо.

З цього визначення імплікацію можна класифікувати на кілька типів:

1. Перший тип імплікації можна визначити як появу одиниці МО з конкретним значенням, яка замінюється одиницею МП з більш загальним значенням. Наприклад:

*«Al mattino, a colazione, bevo un **cappuccino** caldo e mangio un **cornetto** appena sfornato» [105, с. 93]. – «Вранці, на сніданок, я п'ю гарячу каву і з'їдаю свіжоспечений круассан».*

«Cappuccino» у цьому випадку має те саме значення що і «кава», тоді як «**cornetto**» означає «круассан». Перекладач вирішив обрати слова «кава» та «круасан», що мають більш загальне значення.

*«Ma se non riesco a vedere il bastardo, non posso, diavolo, sparargli, vero» [104, с. 382]? – «Але якщо я **його** не бачу то, я не можу застрелити його, чи не так?»*

У першій частині речення, застосовано прийом імплікації, яка перетворює слово з більш конкретним значенням «bastardo» у більш загальне, передане за допомогою присвійного займенника «його». «Bastardo» в італійській мові відноситься до образливих слів, і використовується, щоб виразити, що людина дурна і дратівлива, тому в українському перекладі воно представлене лише займенником

«його», який відноситься до об'єкта висловлювання, якщо доповідач та партнер уже встановили спільне розуміння чи знання щодо предмета розмови. У другому випадку застосована ще одна техніка, у результаті якої інше слово «diavolo» було опущено в українському варіанті перекладу. Ця техніка називається «редукція» (або опущення) і впливає на рівень точності в оцінці якості перекладу. Якщо висловлювання складається лише з імплікації, тоді рівень точності залишиться найвищим. Натомість переклад за допомогою техніки редукції зменшить рівень точності.

Другий тип імплікації – це коли значення кількох слів МО об'єднуються в одне слово МП. Наприклад:

*«Presto tuo figlio verrà lanciato dal cielo per **ingaggiare e sconfiggere** il nemico» [40, с. 19]. – «Незабаром ваш син спуститься з неба, щоб **перемогти** ворога».*

Українське слова «перемагати» має близьке значення до словосполучення «йти на війну» у той час як слова «ingaggiare» та «sconfiggere» мають значення «боротися та перемагати». Ось чому перекладач вирішив об'єднати ці два слова із однаковим значенням в одне, що поєднує в собі значення цим слів в даному контексті.

*«E poi ho visto un braccio sporgere dalla tenda e **una delle quelle schiacciate**, sai con il bastone esci da lì» [107, с. 27]. – «А поміж я побачив, як з намету стирчала рука, яка тримала **гранату**, ну таку з гачком».*

«**Schiacciate**» – це вид гранати у військовій сфері і складається з двох слів, які при перекладі не вузькоспеціалізованого тексту варто перекласти лише одним словом «граната».

Третій тип імплікації – це коли значущий лексичний елемент тексту МО опускається у тексті МП. Наприклад:

«*Con la presente sei trasferito fuori dal mio reggimento*» [103, с. 841]. – «Вас вигнали з мого полку».

«La presente» має те саме значення, що «цим документом» в українській мові. У цьому випадку перекладач відмовився від словосполучення «цим документом». Хоча словосполучення «цим документом» вилучено з тексту МП, читачі все ще можуть зрозуміти, що оратор хоче вигнати свого партнера зі свого підрозділу. Вилучене слово – це лише маленька частина і, вона не впливає ні на все висловлювання, ні на зміст висловлювання.

«*Mi dispiace per tuo fratello, Bill*» [106, с. 712]. – «Мені дуже шкода, Білле».

У цьому реченні є не лише один елемент, а й два значущих лексичних елемента, які вилучаються. Однак, навіть якщо читачі не можуть побачити ці елементи в одиниці МП, вони все одно можуть зрозуміти основне повідомлення тексту МП. Речення МП все ще показує співчуття від партнера оратору.

«*È solo la guerra è ancora in corso nel Pacifico e io ... potrei fare del bene laggiù*» [109, с. 321]. – «Але **якщо** війна все ще вирує в Тихому океані – я можу допомогти».

У даному реченні імплікація виникає внаслідок опущення слова «**laggiù**» в МП, також при перекладі було застосовано й іншу техніку, яка змінює значення слова «**solo**» на слово «якщо», яке має значення «за умови якщо» в тексті МП. Другий прийом, який зустрічається на початку речення, називається «дискурсивним створенням», який зменшує рівень точності тексту з вищого рівня на другий нижчий рівень.

Четвертий тип імплікації – це коли два або більше речень у МО об'єднані в одне речення в МП. Наприклад:

«*Quanto in alto? Quanto in basso*» [108, с. 490]? – «Як далеко»?

Обидва речення МО мають значення в українській мові «як далеко». У цьому випадку перекладач бачить, що «Як далеко вгору» і «Як далеко вниз» можна спростити, й передати значення цих речень за допомогою одного речення МП.

П'ятий тип імплікації – це коли речення МО зводяться до фраз у МП. Наприклад:

«*Si è ripreso ma sarà una lunga strada*» [110, с. 249]. – «Він видужає, але **нескоро**».

«Нескоро» в українській мові має те саме значення що і «*sarà una lunga strada*» в італійській мові.

Дослідивши явище імплікації на вищезазначених прикладах можна стверджувати, що у процесі перекладу перекладачу варто, у першу чергу, застосовувати саме імплікацію, а не опущення, щоб передати повідомлення від МО на МП. Єдина причина, чому імплікація має низьку точність, полягає в тому, що редукція та дискурсивне створення застосовуються в тому ж висловлюванні, що й імплікація, крім того, що імплікація завжди матиме найвищий показник точності, прийнятності та еквівалентності.

Експлікацію та імплікацію дійсно можна віднести до лексико-граматичних перекладацьких трансформацій, адже вони призводять до перетворень в першу чергу на лексичному і на граматичному рівнях одиниці МП (за допомогою частого застосування прийому модуляції, генералізації, перестановок в реченнях, граматичних замін – частин мови та членів речення, членування синтаксичних структур і т. П).

2.5. Метафоризація та деме́тафоризація.

Метафора зазвичай широко обговорюється в дисципліні перекладознавства, переважно щодо її перекладності та методів передачі. Стверджується, що метафори можуть стати проблемою перекладу, оскільки їх передача з однієї мови та культури в іншу обумовлена певними мовними та культурними відмінностями. Було запропоновано ряд процедур перекладу для вирішення цієї проблеми, наприклад, заміна (метафора на іншу метафору), перефразування або видалення.

Метафора використовується для того, щоб «описати сутність, подію чи якість більш вичерпно та стисло, складнішим способом, ніж це можливо за допомогою буквальної мови. Вона передає значення об'єкта, порівнюючи його з іншим об'єктом, але ці об'єкти повинні мати схожість. Тож, можна стверджувати, що метафора відіграє важливу роль у передачі, поясненні та передачі повідомлення у більш творчий та цікавий спосіб. Однак метафора зазвичай пов'язана з культурою; на слово, яке вживається, впливає культура. Ньюмарк пояснює, що загальну метафору легше перекласти, натомість культурну метафору важче [10, с. 217]. Відповідно до Ньюмарка, не всі метафори можна легко зрозуміти. Якщо її перекладати дослівно, то це може викликати неправильне тлумачення всієї одиниці мови.

Як зазначалося раніше, переклад метафори може бути проблематичним для перекладача. Тому варто запропонувати стратегії, які можна використовувати як технічне керівництво при перекладі метафори для досягнення еквівалентного значення в МП. Отже можна виокремити сім методів перекладу метафористичних конструкцій:

1) Відтворення того самого зображення в МП. Ця стратегія використовується для перекладу метафори МО в метафору МП, яка має схоже значення та зображення. Цей метод застосовується тоді, коли метафора МО є універсальною, тому читач МП може повністю зрозуміти метафору, як і читач МО. Цим методом частіше передаються однослівні метафори. У той час як переклад складних метафор або ідіом зустрічається рідко і залежить від культурного збігу [10, с. 217].

2) Заміна зображення МО на стандартне зображення МП. Використовується, якщо метафора є культурно сумісною в МП або не суперечить її культурі. Наприклад евфемізми також є метафорами, і їх часто доводиться замінювати культурним еквівалентом, якщо тільки перекладач не намагається проінформувати читача, а не вплинути на нього [10, с. 217].

3) Переклад метафори за допомогою порівняння. Цей метод перекладу полягає у тому, що перекладач передає метафору у формі порівняння, але зберігає її зображення. Цей метод можна використовувати для зміни будь-якого типу слова, а також оригінальної складної метафори [10, с. 217].

4) Переклад метафори як порівняння разом із її значенням. Це компромісна процедура, яка поєднує комунікативні та семантичні переклади, які адресуються як неспеціалісту, так і досвідченому читачеві. Тут основна увага приділяється саме враженню, яке справляє переклад, а не еквівалентному ефекту. Очевидно, що деякі метафори можуть бути неповними в МП без додавання компонента почуття. Таким чином, ця процедура використовується, щоб уникнути непорозуміння, якщо простий переклад вводить в оману більшість читачів [10, с. 217].

Перейдімо до метафоризації. Під терміном «**метафоризація**» мається на увазі така лексико-граматична перекладацька трансформація під час якої відбувається заміна неметафоричного виразу – метафоричним [10, с. 217]. Наприклад:

«Quando i miei amici vedono questo, saranno molto sorpresi» [80, с. 61]. – Коли мої друзі це побачать, вони порозкривать роти».

У даному випадку можна спостерігати явище метафоризація при перекладі італійської фрази «*saranno molto sorpresi*», яка на українську мову була передана за допомогою метафори «порозкривать роти», що має значення «будуть дуже здивовані».

Метафоризація, як один із способів створення нового сенсу слова, займе в теорії перекладу ще більш помітне місце, ніж словотвір, оскільки метафора когнітивно обробляє не тільки номінативні одиниці мови – слова і словосполучення, а й основні

елементи мови, а також будь-які осмислені відрізки тексту – починаючи від висловлювання і закінчуючи цілим текстом.

Проілюструємо метафоризацію ще кількома прикладами:

*«Il potere corporativo molto tempo fa ha trasformato il Partito Democratico in un **satellite** democraticamente inutile delle principali istituzioni finanziarie, delle principali multinazionali e del vasto impero militare degli Stati Uniti» [111, с. 113]. – «Влада корпорацій вже давно перетворила Демократичну партію в демократичну маріонетку провідних фінансових інститутів, найбільших мультинаціональних корпорацій і великої військової імперії США».*

При перекладі було вирішено передати значення італійського слова «**satellite**» (держава-сателіт) українською мовою як «маріонетка», тобто словом, яке також дозволяє передати ідею повної залежності від господаря.

*«**Indosso** la loro opposizione come un **distintivo d'onore**. Perché significa che sto combattendo per un vero cambiamento, non solo per un cambiamento di parte» [113, с. 65]. – «Їх опір грає мені на руку. Тому що це означає, що я борюся за РЕАЛЬНІ зміни, а не сліпо вірю в усі».*

У даному випадку було вирішено перекласти італійське словосполучення «*indossare come un distintivo d'onore*» за допомогою українського фразеологічного виразу «зіграти на руку», тим самим метафоризувати речення МП.

Протилежним прийомом метафоризації є **деметафоризація**, тобто заміна метафори МО на слово або словосполучення МП, яка не є метафорою, наприклад:

«Questo è il cuore della missione dell'America nel mondo di oggi» [114, с. 73]. – «Така суть нашої місії в теперішньому світі».

У даному випадку, застосовуючи прийом деметафоризації, метафору «**cuore della missione**» було замінено на іменник «суть», який не є метафорою, оскільки поєднання слів *серце* Американської місії незвично для носіїв української мови).

*«Ma l'alta soglia che abbiamo fissato per intraprendere un'azione letale si applica a tutti i potenziali obiettivi terroristici, indipendentemente dal fatto che siano o meno cittadini americani» [112, с. 27]. – «Але **суворі вимоги**, що висуваються до летальних операцій, поширюються на всіх терористів незалежно від того, чи є вони громадянами США».*

При перекладі використовується поєднання «суворі вимоги», яке не є метафорою, т. к. використання метафори «**alta soglia**» в даному контексті було б незвично і чуже україномовному носію, оскільки суперечить нормам сполучуваності слів української мови).

Дослідивши такі лексико-граматичні перекладацькі трансформації як метафоризація та деметафоризація можна дійти до висновку, що рішення про збереження метафори чи навпаки її додавання до одиниці МП має прийматися перекладачем в кожному конкретному випадку окремо, виходячи з доцільності та загального характеру тексту. Відповідно до тенденцій перекладу метафори, в разі деметафоризації використовуються інші засоби для збереження експресивності й семантики; при метафоризації перекладачі, натомість, прагнуть зберегти зв'язок з оригінальним чином.

Висновки до розділу 2.

Під час детального дослідження та аналізу лексико-граматичних перекладацьких трансформацій та особливостей перекладу синтаксичних конструкцій з італійської мови на українську було виокремлено основні види лексико-граматичних трансформацій, до яких було віднесено: антонімічний переклад, компенсацію, модуляцію, експлікацію та імплікацію, а також метафоризацію та деметафоризацію.

Було встановлено, що антонімічний перегляд полягає в заміні стверджувальної форми в оригіналі речення негативною формою в перекладі, або, навпаки, негативна для стверджувальної, супроводжується заміною лексичної одиниці на одиницю протилежного значення. Основними методами перекладу є позитивація італійської негативною конструкції, вираження заперечення за допомогою прийменника, вживання слова без заперечення, заміна прикметника або прислівника у вищому або найвищому ступені порівняння та трансформація конструкції в негативну.

Якщо говорити про такий перекладацький метод, як компенсація, то перш за все, це ще один із основних методів перекладу, який зазвичай використовується, коли буквальный переклад виявляється неадекватним для вирішення проблем перекладу певного сегменту тексту, зазвичай через суперечливі лексичні, морфосинтаксичні чи ідіоматичні вирази чи норми у двох мовах. У ході дослідження було встановлено, що при перекладі італійських синтаксичних конструкцій використовується декілька видів компенсації, серед яких: компенсація шляхом злиття – це техніка, яка використовується для ущільнення функцій МО, перенесених на відносно довгий фрагмент тексту (наприклад, складне речення) у відносно короткий фрагмент тексту МП (наприклад, окреме слово або просте речення); компенсація шляхом розщеплення – це техніка, до якої можна вдатися у тих випадках, коли немає жодного слова у МП, яке охоплює той самий діапазон значень, що й дане слово МО; нарешті, компенсація на місці – це техніка, спрямована на компенсацію втрати певного ефекту, виявленого в певному місці речення або тексту в МО, шляхом повторного створення відповідного ефекту на більш ранніх або пізніх місцях у МП.

Наступною перекладацькою лексико-граматичною трансформацією, яку було досліджено у цьому розділі стала модуляція, що являє собою заміну слова або словосполучення МО одиницею МП, значення якої логічно виводиться із значення вихідної одиниці. Було встановлено, що модуляція може бути на основі метонімічних відносин: частина від цілого, наслідок – причина, продукт – матеріал, соціальна подія – учасники події, організація або установа – сукупність її працівників, модуляція та метафора (підвидами якої є: метафора – подібність, метафора – відсутність метафори), модуляція та метонімія (підвидами якої є: метонімія місце – житель, надання певної характеристики/особливості, модуляція через синекдоху та антономазію), які використовуються для досягнення еквівалентності та адекватності перекладу.

При дослідженні таких лексико-граматичних трансформацій, як експлікація і імплікація, ми дійшли висновку, що дані трансформації визначаються в лінгвістиці як дві протилежні категорії мови, які проявляються в можливості вербального і невербального вираження елементів в тексті. Поєднання експліцитних та імпліцитних структур в реченні, тобто в інформативній структурі тексту робить його більш насиченим. Вони нерозривно пов'язані в тексті і сприяють його розкриттю. Експлікація або описовий переклад – це лексико-граматична трансформація, при якій лексична одиниця МО замінюється словосполученням, експлікується її значення, тобто що дає більш-менш повне пояснення або визначення цього значення в МП. Натомість явище імплікації відбувається, коли одиниця МО із конкретним значенням замінюється одиницею МП із більш загальним значенням; коли перекладачі поєднують значення кількох слів МО в одне слово МП; коли змістовні лексичні елементи тексту МО опускаються у тексті МП; коли два або більше речень МО об'єднані в одне речення у МП; коли речення МО зводяться до фраз у МО тощо. Загалом експлікацію та імплікацію дійсно можна віднести до лексико-граматичних перекладацьких трансформацій, адже вони призводять до перетворень в першу чергу на лексичному і на граматичному рівнях одиниці МП.

На сам кінець було розглянуто та проаналізовано такі лексико-граматичні перекладацькі трансформації як метафоризація та деме́тафоризація, основна суть

який полягає у заміні неметафоричного виразу – метафоричним (метафоризація) і заміні метафори МО на слово або словосполучення МП, яка не є метафорою (деметафоризація).

Тож, підсумовуючи усе вищезазначене, можна стверджувати, що лексико-граматичні перекладацькі трансформації відносяться до незамінних методів досягнення адекватності та еквівалентності перекладу не тільки італійських синтаксичних конструкцій українською мовою, а й взагалі будь-якої мови А на мову Б.

ВИСНОВКИ

Відповідно до мети нашого магістерського дослідження, а саме: детальне дослідженні лексико-граматичних трансформацій при українськомовному перекладі італійських синтаксичних конструкцій, перший розділ був присвячений теоретичним засадам перекладацьких трансформацій, а саме явищу перекладу загалом та терміну «перекладацька трансформація». У ході дослідження було встановлено, що серед науковців не має єдиного погляду на те, що являє собою сутність перекладу та все ж таки, ґрунтуючись на дослідженням багатьох вчених у галузі лінгвістики та саме перекладу, можна стверджувати, що переклад являє собою процес людської діяльності, спрямований на передання інформації з мови-оригіналу на мову-перекладу, це складний процес, що включає ряд труднощів, які необхідно подолати перекладачеві. Одним із прийомів, які допомагають перекладачеві, є трансформації.

У ході даного дослідження було сформульовано власне тлумачення терміну «трансформація», беручи за основу визначення різних лінгвістів-науковців, яке полягає в тому, що перекладацькі трансформації – перетворення, за допомогою яких можна здійснити перехід від одиниць оригіналу до одиниць перекладу в зазначеному сенсі. Було встановлено, що перекладацькі трансформації, які є об'єктом нашого дослідження, відносяться до лексико-граматичних структур. Проаналізувавши різні класифікації перекладацьких трансформацій, можна зробити наступний висновок, що кожен із теоретиків і практиків перекладу по-своєму виділяє різні види трансформацій. Деякі виділяють лише три види трансформацій: граматичні, лексичні та стилістичні, інші, в свою чергу, – тільки два види – лексичні та граматичні трансформації. Наступні виділили не види трансформацій, а рівні, на яких відбуваються ті чи інші трансформації. Відповідно до їхніх слів, на одному рівні можуть відбуватися і лексичні, й граматичні трансформації. Можна відзначити, що у всіх дослідників об'єднує те, що у них зустрічаються одні і ті ж прийоми реалізації перекладацьких трансформацій, наприклад, компенсація, генералізація, конкретизація, різні заміни. Але за основу даної магістерської роботи було обрано класифікацію перекладацьких трансформацій за В. Н. Комісаровим, адже він єдиний

серед всіх вищезазначених науковців запропонував у своїй класифікації виділити групу лексико-граматичних трансформацій. Якщо говорити саме про лексико-граматичні перекладацькі трансформації, то було зазначено на надано коротку характеристику лексико-граматичних трансформацій до, яких було віднесено: антонімічний переклад, компенсацію, експлікацію та імплікацію, додавання та вилучення, а також модуляцію, метафоризацію та деме́тафоризацію.

Друга частина даної магістерської кваліфікаційної роботи базувалась на лексико-граматичних перекладацьких трансформаціях, які зустрічаються в українськомовному перекладі італійських синтаксичних конструкцій. У цьому розділі було розглянуто труднощі, які можуть стати на заваді під час досягнення адекватності та еквівалентності перекладу, викликані специфічними рисами мови оригіналу і мови перекладу на морфологічному і синтаксичному рівнях. Нами було зроблено наступний висновок, що вищезазначені види лексико-граматичних перекладацьких трансформацій об'єднує їх спрямованість на максимально точну передачу семантики, прагматики, стилістики оригінального тексту. Оскільки при міжмовному перетворенні семантичні втрати є неминучими, перекладач зобов'язаний звести їх до мінімуму за допомогою максимально ефективного використання перекладацьких трансформацій, тобто певних прийомів перекладу, спрямованих на досягнення еквівалентності тексту.

У ході дослідження було встановлено, що такі види лексико-граматичних трансформацій, як антонімічний переклад, компенсація, модуляція, експлікація та імплікація й метафоризація і деме́тафоризація найбільш широко використовуються при перекладі італійських синтаксичних конструкцій на українську мову. Було встановлено, антонімічний переклад застосовується з метою припинення можливого конфлікту між лексичною і граматичною сполучуваністю мовних одиниць у МО та МП. Суть його полягає в тому, що засіб вираження МО замінюється протилежним за значенням засобом вираження МП, тобто, відбувається заміна позитивної форми в оригіналі на негативну форму в перекладі, або навпаки, супроводжується заміною однієї лексичної одиниці на одиницю з протилежним значенням. Компенсація

частіше за все використовується, коли певні елементи тексту МО з тієї чи іншої причини не мають еквівалентів в МП і не можуть бути передані її засобами; у цих випадках, щоб компенсувати семантичну втрату, викликану тим, що та чи інша одиниця МО залишилася неперекладеною або неповністю перекладеною використовується компенсація. У нашій роботі ми визначили, що Модуляція – це найскладніший прийом, що вимагає певної майстерності від перекладача. Сутність цього прийому полягає в заміні при перекладі одного поняття іншим, якщо ці поняття пов'язані один з одним як причина і наслідок або як частина і ціле, знаряддя і діяч. Складність цього прийому обумовлена ще й тим, що слова та словосполучення в італійській мові можуть мати різне значення, зовсім відмінне від українського відповідника, не говорячи вже про ідіоматичні конструкції, тому перекладач повинен майстерно володіти даною трансформацією для того, щоб досягти адекватності одиниці МП. Наступні лексико-граматичні трансформації експлікація та імплікація полягають у тому, що при експлікації значення вихідної одиниці розширюється за допомогою описового перекладу, натомість явище імплікації полягає навпаки у скороченні вихідної одиниці МП. Й наостанок було досліджено метафоризацію та деметафоризацію, як частину лексико-граматичних перекладацьких трансформацій, де можна сказати, що їх суть полягає у заміні неметафоричного виразу – метафоричним (метафоризація) і заміні метафори МО на слово або словосполучення МП, яка не є метафорою (деметафоризація).

Отже, підсумовуючи усе вищезазначене, можна дійти до висновку, що у роботі перекладача перекладацькі трансформації, а саме лексико-граматичні займають вагомe місце, тому основне завдання перекладача – це вміння та майстерність використовувати перекладацькі трансформації, долати труднощі перекладу, які виникають у процесі роботи за допомогою методів, згаданих у даній роботі, відчувати мову та вміло нею користуватися, щоб досягнути максимальної адекватності та еквівалентності вихідного перекладу, у чому й полягає основне завдання перекладача.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ахманова О. С. (1968) *Словарь лингвистических терминов* М. 441 с.
2. Бархударов Л.С. (1972) *Язык и перевод*. – М. 43с. 240с.
3. Бархударов, Л.С. (1975) *Язык и перевод*. М.: *Международные отношения*. 237
4. Бархударов Л.С. (1975) *Язык и перевод: Вопросы общей и частной теории перевода*. М.,11с.
5. Н.В. Васильева, В.А. Виноградов, А.М. Шахнарович. (1995)- М. 541 с.
6. Вине Ж.-П. (1978) *Технические способы перевода*. Ж.-П. Вине, Ж. Дарбельне. М.:. 298 с.
7. Гарбовский Н. К. (2004) *Теория перевода*. М: Изд-во Моск. ун-та,. 544 с.
8. Комиссаров В.Н. (1973) *Слово о переводе*. М:Международные отношения,. 215 с.
9. Комиссаров В.Н. (1990) *Теория перевода (лингвистические аспекты)* //В.Н.Комиссаров. – М: Высшая школа,. – 253 с.
10. Комиссаров В.Н. (1980) *Лингвистика перевода В.Н. Комиссаров*. М.: Высшая школа,. 163 – 219 с.
11. Корунец І. В., (2017) *Теорія і практика перекладу (аспектний переклад)*: підручник 503с. 5-те вид.Вінниця: Нова Книга. 11 с., 128 с.
12. Латышев, Л.К. (1981) *Курс перевода (эквивалентность перевода и способы ее достижения)*. М: Международные отношения,. 246 с.
13. Латышев Л.К. (2000) *Практический курс перевода*. М. 232с.
14. Левицкая, Т.Р., Фитерман, А.М. (1976) *Проблемы перевода*. М.: *Международные отношения*. 20 с.
15. Левый И. (1974) *Искусство перевода*. М.: Прогресс,. 395 с.
16. Лілова Г. А. *Основи теорії і практики перекладу*. Москва, 503 с.
17. Миньяр-Белоручев, Р.К. (1980) *Общая теория перевода и устный перевод*. М.: Воениздат,. 297 с.

18. Миньяр-Белоручев, Р.К. (1969) *Учебное пособие по устному переводу (Записи в последовательном переводе)*. М. 264 с.
19. Миньяр-Белоручев, Р.К. (1959) *Методика обучения переводу*. М. 74 с.
20. Немченко, В.Н. (2008) *Введение в языкознание*. М.: Дрофа,. 704 с.
21. Рецкер Я. И. (1974) *Теорія перекладу і перекладацька практика*. М. 379 - 384 с.
22. Торопцев, И.С. (1980) *Словопроизводственная модель*. Воронеж:. 148 с.
23. Федоров А. В. (1953) *Основы теории переклада*. М. 334 с.
24. Швейцер. А.Д. (1988) *Теория перевода*. М: Наука,. 216 с.
25. Швейцер А.Д. (1973) *Переклад і лінгвістика*. М. 69 с.
26. Шевнин А., Серов, Н. (1979) *Теория и практика перевода*. Москва: Высш. школа,. 125 с.
27. Щетинкин В.Е. (1987) *Пособие по переводу с французского языка на русский*. В.Е. Щетинкин. М. Просвещение,. 159 - 173 с.
28. Ярцева В. Н. (1990) *Лингвистический энциклопедический словарь*. М. 86 с.
29. Chomsky Noam. (2002) *Syntactic Structures*. Berlin/New York, De Gruyter Mouton; 2nd edition,. 117 p.
30. Нак V.Н. (2010) *Lessicologia comparata: basata sulle lingue italiana e russa: Учебное пособие*. - Изд. 2-е. - М.: Либроком,. 262 с.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

31. Arpino G. (1967) *La babbuina e altre storie*. Mondadori. 67 с.
32. Berto G. (1985) *Fantarca*. Sansoni. 256 с.
33. Berto G. (1985) *Fantarca*. Sansoni. 181 с.
34. Berruto G. (2014) *Sociolinguistica dell'italiano contemporaneo*. Roma: Carocci. 278 с.
35. Burke P. (1998) *Le fortune del Cortegiano. Baldassarre Castiglione ei percorsi del Rinascimento europeo*. Roma. 199 с.
36. Calvino I. (1993) *Il barone rampante*. Mondadori. 113 с.

37. Carlo Lapucci . (2007) *Dizionario dei proverbi italiani*. Mondadori. 219 c.
38. Campo R. (1964) *Mai sentita così bene*. Feltrinelli. 19 c.
39. Campanile A. (1994) *Opere*. Bompiani. 74 c.
40. Cassola C. (1985) *Una relazione*. Einaudi. 227 c.
41. Castellani A. (2000) *Grammatica storica della lingua italiana*. Bologna. 62 c.
42. Castiglione B. (2001) *Il libro del cortegiano*. Milano: Fabbri. 400 c.
43. Coletti V. (1993) *Storia dell'italiano letterario*. Torino. 60 c.
44. Collins S., (2008) *The Hunger Games*. London : Scholastic Ltd. 458 p.
45. Dardano Maurizio, Trifone Pietro. (1985) *La lingua italiana*.
Zanichelli. 463 c.
46. De Roberto F. (1984) *Romanzi, novelle e saggi*. Mondadori. 63 c.
47. De Mauro T. (1963) *Storia linguistica dell'Italia unita*. Bari. 54 c.
48. Devoto G. (1960) *Profilo di storia linguistica italiana*. Firenze. 10 c.
49. D'Ovidio F., Meyer-Lübke W. (1955) *Grammatica storica della lingua italiana e dei dialetti toscani*. Torino. 399 c.
50. Dionisotti C. Aldo (1960) *Manuzio umanista. Lettere Italiane*. Vol. 12, No. 4.
400 c.
51. Dizionario (1965) *Garzanti della lingua italiana*. Milano. 33 c.
52. Ginzburg N. (1963) *Le piccole virtù*. Einaudi. 40 c.
53. Giovanardi C. (1998) *La teoria cortigiana e il dibattito linguistico nel primo Cinquecento*. Roma: Bulzoni. 275 c.
54. Govorukho R. (2003) *Il primo attante in russo e in italiano: aspetti sintattici e pragmatici . Il verbo italiano. Studi diacronici, sincronici, contrastivi, didattici (Atti del XXXV Congresso Internazionale di Studi della SLI)* Roma. 86 c.
55. Giovanardi C. (1998) *La teoria cortigiana e il dibattito linguistico nel primo Cinquecento*. Roma: Bulzoni. 275 c.
56. Herczeg G. (1972) *Le proposizioni interrogative indirette nella prosa del Novecento*. Giulio Herczeg. Saggi linguistici e stilistici. - Firenze. 27 c.
57. Kiefer F. (1981) *Questions and attitudes // Crossing the boundaries in linguistics*. - Dordrecht. 284 c.

58. Landolfi T. (1964) *Tre racconti*. Vallecchi. 51 c.
59. Lucio Mastronardi. (1962) *Il maestro di Vigevano*. Torino. 40 c.
60. Luigi Malerba. (1999) *Proverbi italiani*. Ist.Poligrafico dello Stato . 898 c.
61. Maugham S. (1972) *The Moon and Sixpence*. Moscow. 96 c.
62. Maiden M. (1998) *Storia linguistica dell'italiano*. Bologna. 93 c.
63. Manni P. (1994) *Dal toscano al italiano letterario. Serianni L., Trifone P. (a cura di) Storia della lingua italiana. Vol. II Scritto e parlato*. Torino: Einaudi. 321c.
64. Marazzini C. (2004) *Breve storia della lingua italiana*. Bologna. 15 c.
65. Migliorini B. (1960) *Storia della lingua italiana*. Firenze. 458 c.
66. Migliorini B. (1960) *Storia della lingua italiana*. Firenze: Sansoni. 841c.
67. Motta U. (2003) *Castiglione e il mito di Urbino: studi sulla elaborazione del 38«Cortegiano»*. Milano: Vita e pensiero. 490 c.
68. Moravia A. (1981) *La ciociara*. Bompiani. 88 c.
69. Moravia A. (1985) *Gli indifferenti*. Bompiani. 19 c.
70. Moravia A. (1988) *Il disprezzo*. Bompiani. 94 c.
71. Nencioni G. (1999) *La lingua di Manzoni: avviamento alle prose manzoniane. Storia della lingua italiana*. Bologna: Mulino. 398 c.
72. Ravera L. (1979) *Bambino mio*. Bompiani. 60 c.
73. Rohlfs G. (1972) *Studi e ricerche su lingua e dialetti d'Italia*. Firenze. 71 c.
74. Rohlfs G. (1966) *Grammatica storica della lingua italiana e dei suoi dialetti*. vol. I, II, III. Torino.169 c.
75. Patota G. (2002) *Nuovi lineamenti di grammatica storica dell'italiano*. Bologna. 73 c.
76. Prati A. (1951) *Vocabolario etimologico italiano*. 94 c.
77. Salvi G., Renzi L. (2010) *Grammatica dell'italiano antico*. Bologna. 57 c.
78. Schiaffini A. (1954) *Testi fiorentini del Duecento e dei primi del Trecento*. Firenze. 395 c.
79. Segre C. (1963) *Lingua, stile e società. Studi sulla storia della prosa italiana*. Milano. 84 c.

80. Serianni L., (1993) *Trifone P. (a cura di) Storia della lingua italiana. vol. I* Torino. 116 c.
81. Sciascia L. (1988) *A ciascuno il suo*. Adelphi. 167 c.
82. Sabatini F. (1985) *L'italiano dell'uso medio: una realtà tra le varietà linguistiche italiane. Gesprochenes italienisch in Geschichte und Gegenwart*. Tübingen: Narr.184 c.
83. Senior D. (1999) *Il rapporto tra Bembo e Castiglione sulla base della 'questione della lingua*. *Revista di studi italiani*. 145 c.
84. Manni P. (1994) *Dal toscano al italiano letterario. Serianni L., Trifone P. (a cura di) Storia della lingua italiana. Vol. II Scritto e parlato*. Torino: Einaudi. 321c.
85. Migliorini B. (1960) *Storia della lingua italiana*. Firenze: Sansoni. 841 c.
86. Motta U. (2003) *Castiglione e il mito di Urbino: studi sulla elaborazione del «Cortegiano»*. Milano: Vita e pensiero. 490 c.
87. Nencioni G. (1999) *La lingua di Manzoni: avviamento alle prose manzoniane. Storia della lingua italiana*. Bologna: Mulino. 398 c.
88. Sabatini F. (1985) *L'italiano dell'uso medio: una realtà tra le varietà linguistiche italiane. Gesprochenes italienisch in Geschichte und Gegenwart*. 154 c.
89. Senior D. *Il rapporto tra Bembo e Castiglione sulla base della 'questione della lingua* .*Revista di studi italiani*. 90 c.
90. Tomasi di Lampedusa G. (1992) *Il gattopardo*. Feltrinelli. 271 c.
91. Текавић P. (1972) *Grammatica storica dell'Italiano*. Bologna. 43 c.
92. Vitale M. (1882) *La Questione della lingua. Die griechischen Wörter in Latein*. - Leipzig. 406 c.
93. Bonomi F. (1999) *Vocabolario etimologico della lingua italiana*. 712 c.
94. Cortellazzo M., Zolli P. (1992) *Dizionario etimologico della lingua italiana*. Bologna. 382 c.
95. De Mauro T. (2005) *Il grande dizionario dell'uso*. Torino. 30 c.
96. Gabrielli A. (1997) *Vocabolario della Lingua Italiana*. 576 c.
97. Il Sabatini-Coletti (2000) *Dizionario della lingua italiana*. Torino. 14 c.
98. Lo Zingarelli (2008) *Vocabolario della lingua italiana*. Bologna. 81 c.

99. Landofi T. (1964) *Tre racconti*. Vallecchi. 51 c.
100. Moravia A. (1981) *La ciociara*. Bompiani. 88 c.
101. Moravia A. (1985) *Gli indifferenti*. Bompiani. 19 c.
102. Moravia A. (1988) *Il disprezzo*. Bompiani. 94 c.
103. Ravera L. (1979) *Bambino mio*. Bompiani. 60 c.
104. Sciascia L. (1988) *A ciascuno il suo*. Adelphi. 167 c.
105. Tomasi di Lampedusa G. (1992) *Il gattopardo*. Feltrinelli. 271 c.
106. Calvino I. (1993) *Il barone rampante*. Mondadori. 113 c.
107. Carlo Lapucci . (2007) *Dizionario dei proverbi italiani*. Mondadori.249 c.
108. Campo R. (1964) *Mai sentita così bene*. Feltrinelli. 65 c.
109. Campanile A. (1994) *Opere*. Bompiani. 61 c.
110. Cassola C. (1985) *Una relazione*. Einaudi. 73 c.
111. Castellani A. (2001) *Grammatica storica della lingua italiana*. Bologna. 11 c.
112. Castellani A. (2000) *Grammatica della lingua italiana*. Bologna. 27 c.

РЕЗЮМЕ

La tesi di master sul tema «**Trasformazioni lessico-grammaticali nella traduzione in lingua ucraina delle strutture sintattiche italiane**».

La **rilevanza** di questo lavoro è dovuta all'importanza della comprensione teorica e pratica dei problemi di traduzione di trasformazioni lessico-grammaticali nel processo di traduzione di strutture sintattiche italiane in ucraino, in relazione alla crescita del ruolo della traduzione dei testi italiani e la necessità della loro ricerca adeguata, nonché lo studio delle caratteristiche delle complesse trasformazioni di traduzione e del loro uso. Nella traduzione dall'italiano alla lingua ucraina, oggi sono di particolare importanza in relazione alla necessità di sviluppare un approccio globale allo studio delle lingue menzionate sopra al palcoscenico attuale.

Lo **scopo** di questa tesi di master è uno studio dettagliato di trasformazioni lessico-grammaticali nella traduzione in lingua ucraina di strutture sintattiche italiane. La soluzione di questo obiettivo è raggiunta eseguendo una serie di **compiti** come:

- implementazione di analisi "trasformazione" e "trasformazione grammaticale lessicale" nella traduzione;
- dare le caratteristiche alle principali trasformazioni di traduzione utilizzate durante la traduzione;
- distinguere le difficoltà che sorgono durante la traduzione di unità lessicali-grammaticali;
- indagare le trasformazioni lessicali-grammaticali utilizzate durante la traduzione dalla lingua italiana in ucraino;

L'**oggetto** della ricerca è le trasformazioni lessico-grammaticali utilizzate nel processo di attività di traduzione.

Durante la scrittura della ricerca, sono stati utilizzati i seguenti **metodi** generali scientifici e linguistici:

- un'analisi comparativa e comparativa (comparativa alle frasi in italiano e ucraino al fine di identificare le trasformazioni della traduzione);

- metodo tipologico (installazione di somiglianza e differenze tra lingue comparabili);
- metodo dei calcoli quantitativi (fornitura di dati statistici dopo l'analisi alla fine dello studio).
- metodo di analisi della traduzione (analisi di disaccordo e riso congiunto del testo d'arrivo e della partenza).

La tesi di master esamina le dichiarazioni e le riflessioni di vari scienziati nazionali e stranieri sui termini "traduzione" e "trasformazione". Ci sono le classificazioni di trasformazioni tradutologiche sviluppate da vari linguisti-scienziati che hanno studiato il loro studio, nonché le loro caratteristiche comparative, durante le quali è stata stabilita la classificazione di questo lavoro e che è stata presa come una base di questo lavoro.. Sulla base degli esempi sono state analizzate le principali trasformazioni lessico-grammaticali (la traduzione antonimica, la compensazione, la modulazione, l'esplicitazione ed l'implicazione, nonché la metaforizzazione e la demetaforizzazione) durante la traduzione di strutture sintattiche italiane in ucraino.

Durante lo studio, è stato riscontrato che tali tipi di trasformazioni lessico-grammaticali come la traduzione antonimica, la compensazione, la modulazione, l'esplicitazione ed l'implicazione, la metaforizzazione e la demetaforizzazione sono più ampiamente utilizzate nella traduzione di strutture sintattiche italiane in ucraino. È stato chiarito che la traduzione antonimica è utilizzata per terminare un possibile conflitto tra la compatibilità lessicale e grammaticale delle unità linguistiche in testo d'arrivo e di partenza. L'essenza di esso è che il mezzo di espressione del testo d'arrivo è sostituito dal valore dei mezzi di espressione del testo di partenza, cioè, vi è una sostituzione di una forma positiva nell'originale a una forma negativa nella traduzione o viceversa, Accompagnato da una sostituzione di un'unità lessicale per unità con un valore opposto. La compensazione è più comunemente utilizzata quando alcuni elementi del testo d'arrivo per una ragione o dell'altro hanno equivalenti in testo di partenza e non possono essere trasferiti ad esso. In questi casi, al fine di compensare una perdita semantica causata dal fatto che una o un'altra unità di testo d'arrivo è rimasta una compensazione non pubblicata o incompleta. La modulazione è la

ricezione più complicata che richiede una certa abilità dal traduttore. L'essenza di questa ricezione è quella di sostituire con la traduzione di un concetto ad altri, se questi concetti sono collegati l'uno con l'altro come una ragione e una conseguenza o come parte e intera. La complessità di questa accoglienza è dovuta anche al fatto che le parole e le frasi in italiano possono avere un significato diverso, molto diverso dal risponditore ucraino, per non parlare delle costruzioni idiomatiche, quindi il traduttore deve possedere abilmente questa trasformazione per raggiungere l'adeguatezza dell'unità del testo di partenza. Le seguenti trasformazioni lessicali-grammaticali sono implicazione e implicazione che si usano quando si esplora il valore dell'unità di uscita si sta espandendo con l'aiuto di una traduzione descrittiva, anziché l'implicazione consiste nella produzione abbreviata dell'elemento nel testo di partenza. E infine, la metaforazione e la demetaforizzazione sono state studiate, come una parte delle trasformazioni lessico-grammaticali, in cui possiamo dire che la loro essenza è quella di sostituire l'espressione non metaforica - con quella metaforica e la sostituzione della metafora del testo d'arrivo con una parola o frase che non è una metafora (demetaforizzazione).

Di conseguenza, riassumendo quanto sopra, si può concludere che nello studio delle trasformazioni tradutologiche, ovvero lessico-grammaticali che occupano un luogo significativo, quindi il compito principale del traduttore è l'abilità di utilizzare le trasformazioni tradutologiche, superare le difficoltà di traduzione che sorge nel processo di lavoro utilizzando i metodi menzionati in questo lavoro, sentire il linguaggio e goderlo per ottenere la massima adeguatezza e equivalenza della traduzione iniziale, che è il compito principale di un traduttore.